

לקוטי שיחות
PROJECT
LIKKUTEI
SICHOS

פענוח הערות ומראי-מקומות.

וישלה שיחה א.

עקידה פרשתינו שער כז. א אומרו ויבא יעקב שלם שפירשו בו (שבת ל"ג:) שלם בגופו שלם בממונו. ושמוש זה אינו ממנהג הכתוב. וגם שאם כן לא הוזכר בכל הפרשה שם העיר אשר היה בה זה המעשה כי עיר שכם הרי היא כעיר דוד (שמואל ב ו'כ'), עיר סיחון (במדבר כ"א:כ"ז): ב אומרו ותצא דינה בת לאה אשר ילדה ליעקב וכי היתה שם דינה אחרת בת אשה זולתה או ילדה לאה זולתי ליעקב. ודרך המדרש ידוע (ב"ר פ' פ') גם מאמר ויקח אותה וישכב אותה ויענה הלא המה דברי מותר והכל בכלל ויענה. ועוד הזכירו ותדבק נפשו בדינה בת יעקב ועוד מעט הזכיר שם אביה ואמה ומה יוסיף עוד להודיע. וכן כשאמר ותדבק נפשו בדינה הנה הוא מבואר במה שאמר ויאהב את הנערה כל אלה דברי מותר: ג באומרו ויצא חמור אבי שכם אל יעקב וכו'. וסמך ובני יעקב באו מן השדה כשמעם וכו'. ואחר כך חזר לומר וידבר חמור אתם לאמר. הנה היה לו להקדים ובני יעקב באו וכו' לויצא חמור. כיון שהוא לא דבר אלא עם כלם יחד ועוד כי היה לו לומר ובני יעקב שמעו את הדבר ויתעצבו וכו'. שלא יתכן שלא נתעצבו כשמעם עד שבאו העיר. והנה כל זה הוא מסורס וכבר נזכר ספק העצבון והתרו. עוד אומרו לשכב את בת יעקב וכן לא יעשה פשיטא שלא נתפשט המנהג לשכב את בת יעקב: ד בדברי חמור והתחתנו אותנו בנותיכם תתנו לנו וכו'. יפייסום על מה שעבר תחלה ואחר כך יבקשו על העתיד ודיה לצרה בשעתה. גם שכם הוסיף הרבו עלי מאד מהר ומתן וכו': ה אומרו ויענו בני יעקב את שכם ואת חמור אביו במרמה וכו'. כי מלבד מה שהוקשה כבר והותר. יראה שאין לכנות לדבורם זה שם מרמה כי לא היה שם עומק מחשבה רק התול גדול: ו אמרם לא נוכל לעשות

(1) פרשתינו לג, ית. ויבא יעקב שלם עיר שלם אשור בארץ כנען בבא מפתן ארם נחן את פגי העיר:

(2) שבת לג עמוד ב. דכתיב: "ויבא יעקב שלם", ואמר רב: שלם בגופו, שלם בממונו, שלם בתורתו.

בראשית רבה פ"ט, ה. ויבא יעקב שלם, שלם בגופו, לפי שכתוב (בראשית לב, לב): והוא צלע על ירכו, ברם הקא שלם בגופו. שלם בבניו, לפי שכתוב בו (בראשית לב, ט): אם יבוא עשו אל המחנה האחת והקהו והקה המחנה, ברם הקא שלם בבניו, שלם בממונו, אף על גב דאמר רבי אבון בשם רב אחא תשע שנים היה מכבד אבינו יעקב את עשו באותו הדורון, ברם הקא שלם בממונו. רבי יוחנן אמר שלם בתלמודו, אכל יוסף שכה, שגאמר (בראשית מא, נא): כי נשני אלהים את כל עמלי, ולהלן הוא אומר (משלי טו, כו): נפש עמל עמלה לו.

(3) רש"י ד"ה שלם. שלם בגופו, שנתרפא מכל עתו; שלם בממונו, שלא חסר כלום מכל אותו דורון; שלם בתורתו, שלא שכה תלמודו בבית לכן (שבת ל"ג):

(4) רשב"ם. ויבא יעקב שלם - אל עיר ששמה שלם. כמו: ותבאנה בית לחם.

חזקוני. ויבא יעקב שלם בא לשלם שהיא אחת מערי שכם שהיה נשיא הארץ כמו ותבאנה בית לחם.

רבינו בחיי. ויבא יעקב שלם. יאמר כי בא יעקב מפתן לגבול ארץ ישראל. אבל רז"ל דרשו שבא לשכם, ויהיה שלם לשון שלמות לא לשון מקום. וזה שאמרו שלם בגופו שלם בתורתו שלם בממונו, ודינה משם יצאה ושם אירע לה כל הענין, וכן אמרו רז"ל בשכם ענו את דינה.

את הדבר הזה לתת את אחותנו וכו'. כי מה הדבר שהיה להם לעשות זולתי נתינת אחותם ואיך תהיה הערלה חרפה למי שאינה לו. וכן הם דברי מותר באומרים אם תהיו כמונו להמול לכם כל זכר. כי די שיאמר אך בזאת נאות לכם וכו'. וכן בדברי חמור להמול לנו כל זכר כאשר הם נמולים: ז אחר שהיה בלבם להתל בהם למה יאריכו בהרבות תנאיהם ואמרו ונתנו את בנותינו לכם ואת בנותיכם וכו'. כי כרובם כן חטאו אחרי כן בהפרתם. ואיך עלה בלבם שיקבלו חמור ושכם להמול להם או שיקבלו מהם אנשי עירם ומה ראו בני העיר שקבלו לתועלת לא להם. ומה טעם אמרם להם האנשים האלה שלמים הם אתנו והרי לא הוחזקו להם לאנשי ריב: ח אומרו ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים כו'. מה היום מימים ואם לפי שהיה יום השלישי למילתם כבר אמרו (ב"מ פ"ו): שביום השלישי למילת אברהם בא הקב"ה לבקרו ובו ביום היה פתח האהל והכניס האורחים ורץ אל הבקר וימהר לעשות מעשים הרבה שלא נכתב עליהם שהיו בנס. והדעת תחייב שהטרדה היא גדולה ביום הראשון משאר הימים: ט במה שנסתכנו במעשה הזה וכו': י במה ששללו שלל ובזוזו בז. כי ה' להם להיות שונאי גזל בעולה. וכבר נזכרו ופתחנו פתח להתרתם. ויושלם הענין בביאור ועל ידי כן נתבאר צורך הזכרת הטומאה ההיא כמה פעמים. ויעקב שמע כי טמא את דינה בתו וידברו אשר טמא את דינה אחותם ויבזוזו העיר אשר טמאו אחותם. ולבסוף הכזונה יעשה את אחותנו ודי בזיון במה שהזכיר כי נבלה עשה בישראל לשכב את בת יעקב ולמה יפרסם עוד: יא באומרו קום עלה בית אל וכו'. ולמה הוצרך לכך. הטוב לראש הנודרים לאחר את נדרו. וכבר הותר זה יפה במקום הנדר שער כ"ה. ונתבאר טעם אומרו ואעשה שם מזבח לאל העונה אותי ביום צרתי ויהי עמדי וכו'. וטעם אומרו כי שם כנלו אליו האלהים בברחו מפני אחיו: יב מה המה אלהי הנכר אשר עליהם אמר הסירו את אלהי הנכר אשר בתוכם והטהרו והחליפו כו'. ומה ענין דבורה מינקת רבקה לשם: יג אומרו ואת הארץ אשר נתתי לאברהם וליצחק לך אתננה ולזרעך אחריו אתן את הארץ. כי הנכון שיאמר הארץ אשר נתתי לאברהם וליצחק לך ולזרעך כו'. ומאמר ויעל מעליו אלהים במקום אשר דבר כו'. אשר כתב רש"י ז"ל לא ידעתי מה בא ללמדנו: יד אומרו ותאמר לה המילדת אל תראי כי גם זה כו'. כי ודאי נראין דברים שלא יועילו

דבשלמא גבי אשת פנחס (שמואל א ד' י"ט) הוזכר כן לומר כי מדאגת הלקח ארון האלהים ומות חמיה ואישה לא ענתה ולא שתה לבה: טו אומרו ויהי בשכן ישראל בארץ ההיא כי הם דברי מותר אחר שנאמר ויט אהלה מהלאה למגדל עדר: טז למה כלל בפסוק אחד וישכב את בלהה פלגש וכו' ויהיו בני יעקב שנים עשר. וטעם זכרון תולדות עשו ואלופיו בכתוב ובזה המקום. אלו הן הספקות אשר ראיתי להעירם בזה ומעתה נבא אל הביאור:

מדרש לקח טוב. האנשים האלה שלמים. יש מפרשים שלמים על שם ויבא יעקב שלם (בראשית לג יח). והוא טעות ושבוש. ואני לא כתבתי אלא להבחין בין מדרש למדרש. כי בודאי שכם היה שם העיר ולא שלם. שכן כתוב ויטמן אותם יעקב תחת האלה אשר עם שכם (שם לה ד). ועיקרו שלמים ברצון ואין בלבם חילוק רצון כי אם בלב שלם.

(8) נחלת יעקב. שלם בגופו. פ' במה מדליקין (דף ל"ג) וב"ר כר' יוחנן ואע"ג דבב"ר דבב"ר איכא מ"ד שלם בבניו אפ"ה לא הביאו הרב דבשלמא גופו וממונו ותורתו איצטריך לומר אעפ"י שנעשה בהם חסרון אפ"ה היה שלם וכמו שפ' הרב אבל בניו לא נעשה בהם חסרון ממש אלא היה דואג פן יבא והכני אבל תורה מאחר שהיה בבית לבן הוה כאלו נעשה חסרון ולכן סיים בב"ר אבל יוסף שכח שנ' כי נשני אלהים את כל עמלי שמזה ראייה שהיה ראוי יעקב להיות חסר ואע"ג דכבר אמר לעיל עם לבן גרתי ותרי"ג מצות שמרתי ש"מ שהיה שלם בתורתו י"ל דיש חילוק בין שמירת מצות לתלמוד תורה ועוד דשמא יעקב משתבח בנפשיה להפחיד את עשו אבל הכא הכתוב מעיד שהיה שלם בתורתו ובאמת שכאן נמשך הרב אחר הב"ר אבל בש"ס פ' שלא שכח תלמודו מפני טורח הדרך והיינו בחזירתו מבית לבן ובזה מתורץ נמי הא דאמר עם לבן גרתי היינו שלא שכח בבית לבן והכא העיד שלא שכח מטורח הדרך:

נזר הקודש. ראה בסוף.

עץ יוסף. שלם בתלמודו שכל זמן שהיה בצער ופחד עשו היה מתבטל קצת מתלמודו:

יפה תואר השלום. ראה בסוף.

(9) פרש"י שבת שם ד"ה שלם בתורתו - שלא שכח תלמודו מפני טורח הדרך:

(10) עץ יוסף ל"ע. שלא שכח תלמודו מפני טורח הדרך ובחומש פרש"י שלא שכח תלמודו בבית לבן. ונזה"ק כתב שלם בתורתו שכ"ז שהיה בצער הדרך ופחד עשו היה מתבטל קצת מתלמודו ועכשיו בבואו לידי הרווחה בבואו לארצו שוב חזר לאיתנו להיות שלם בתלמודו.

(11) צידה לדרך. שלם בגופו וכולי דהללו ג' הם כל מיני השלמות שאפי' לימצא באדם וכיון דכתיב שלם סתמא הי מנייהו מפקת והא דנקטינהו בהך סדרא נר' דה"ק שלם בגופו שמתחלה נעשה חסר בגופו אבל נתרפא אחר כך כשזרח לו השמש ושלם בממונו הוא בענין אחר דהוה שלם לפי שלא היה מתחלה חסרון אלא למראית העין אבל לפי האמת לא היה חסר כלום אפי' בשעה ששלח הדורון לעשיו שנעשה לו נס שלא חיסר כלום ובתורתו היה שלם טפי דלא הו"ל חסרון כלל אפי' למראית העין והא דלא חשיב שלימות אחר דהיינו שלם במעשיו דהנך א"ש לומר שבא שלם שהקב"ה השלימו באלו השלימות שהם דברים דלא כל הימנו לקנותם אבל שלימות המעשים בדידיה קיימא דהכל בידי שמים חוץ מירא' שמים:

(12) פרש"י פרשתינו לב, לב ד"ה ויזרח לו השמש. לשון בני אדם הוא פשהגענו למקום פלוני האיר לנו השחר, נהו פשוטו; ומ"א ויזרח לו לצרכו – לרפאות את צלעתו, כמה דתימא שמש צדקה ומרפא בכנפיה (מלאכי ג'); ואותן שעות שמהרה לשקע בשבילו פשיצא מבאר שבע מהרה לזרס בשבילו:

(13) גו"א שם לב, לב. והוא היה צולע. כלומר שאין הכתוב בא להגיד "והוא צולע על ירכו" אחר שזרחה השמש, שאם כן משמע זה שבא להגיד שכך היה נשאר – צולע על ירכו אחר שזרחה השמש, אבל הכתוב בא להגיד שהיה צולע על ירכו כשזרחה השמש, ואחר כך נתרפא, דכתיב "ויזרח לו":

מזרחי. והוא צולע והוא היה צולע כשזרחה השמש. הוסיף מלת היה על מלת צולע להורות שקוד' שזרחה היה צולע ומזה יובן שאחר שזרחה נתרפא מצלעתו אבל בלתי מלת היה יובן שאחר שזרחה הוא צולע:

מדרש לקח טוב. בא יעקב שלם. זש"ה ה' ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם (תהלים קכא ח). ישמר צאתך ובואך. ויצא יעקב. ויבא יעקב. לפי שכתוב והוא צולע על ירכו (בראשית לב לב). הוצרך לכתוב ויבא יעקב שלם. שלם בגופו שלא היה צולע אלא לפי שעה. אות היא לבניו על דור השמד. כמו שמפורש למעלה בענינו. ועד שבא אל שר עשו היה שלם בגופו ושלם במחנותיו. דכתיב ויאמר אם יבא עשו אל המחנה האחת והכהו (שם לב ט). ונמצא שלם בלא פגע רע. ושלם בממונו כי כל המחנה ששיגר לעשו לא חסר כלום. כי נמצא עוד שלם שם העיר. וחמור אבי שכם קרוי על שם בנו שכם. כענין שנאמר ויקרא שם העיר כשם בנו חנוך (בראשית ד יז). וכמו ויקראו ללשם דן כשם דן אביהם (יהושע יט מז). אבל שלם היא ירושלים. דכתיב ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון (תהלים עו ג). לכך אמרו רז"ל שלם על שם יעקב. כי בא שלם בכל.

(16) פרשתינו לג, יז. ויעקב נסע ספטה ויבן לו בית ולמקנהו עשה ספטה עליו קרא שם המקום סכות:

רש"י ד"ה ויבן לו בית. נקה שם י"ח חדש, קיץ וחורף וקיץ (מגילה י"ז), סכות – קיץ; בית – חורף, סכות – קיץ:

מגילה יז עמוד א. סוף סוף דבית לבן עשרין שניו הויין! אלא משום דאשפתהי באורחא תרמין שניו, דתנא: יצא מארם נהרים ובא לו לסכות, ונעשה שם שמונה עשר חודש, שנאמר: "ויעקב נסע ספטה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכות", ובבית אל עשה נעשה חדשים, והקריב זבחים.

ב"ר פע"ח, טז. ויעקב נסע ספטה (בראשית לג, יז), כמה שנים עשה אבינו יעקב בסכות, רבי אבא אמר שמונה עשר חודש, סכות ובית וסכות, ובבית אל נעשה חדשים. רבי ברכיה בשם רבי לוי אמר כל אותן חדשים שעשה בבית אל הנה מכבד את עשו באותו דורון. רבי אבין בשם רבי חוננא אמר תשעה שנים הנה מכבד את עשו באותו דורון. רבי פינחס בשם רבי אבא אמר כל אותן השנים שעשה יעקב אבינו בבית אל, לא נמנע מלנסף. אמר רבי חנן כל מי שהוא יודע כמה נסוכים נסף יעקב אבינו בבית אל יודע לחשב את מי טבריה.

רש"י ישן. שתי שנים ששהה בדרך כדכתיב ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכות ופי' רז"ל מזה הפסוק ששהה י"ח חדשים בדרך דבית הוה בימות הגשמים וסכות היה בימות החמה..

18) חזקוני. על כן לא יאכלו כמו והוא לא כן ידמה, כלומר בדין הוא שיש לקנוס ולענוש בני ישראל מאכילת גיד הנשה שהניחו את אביהם הולך יחידי כדכתיב ויותר יעקב לבדו. והן היו גבורים והיה להם להמתין אביהם ולסייעו אם יצטרך והם לא עשו לו לוויה והוזק על ידם ומכאן ואילך יהיה להם לזכר ויהיו זריזים במצות לוויה ולכך לוויה יעקב את יוסף. ד"א על כן שיכול יעקב לעמוד נגד המלאך לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה להיות להם לזכרון ולתפארת כי אביהם נלחם עם המלאך. ד"א על כן שהוזק יעקב בגיד הנשה קבלו עליהם בניו משם ואילך שלא יאכלו ממנו. משל לאדם שחש בראשו או באחד מאיבריו, שמקבל עליו שלא לאכול מאותו אבר מעולם כדי שיהא לו אותו האבר לרפואה. תניא אמרו לו לרבי יהודה וכי נאמר על כן לא יאכלו בני יעקב, בני ישראל נאמר והרי הם לא נקראו בני ישראל עד סיני אמר להם בסיני נאמר ונכתב כאן לדעת מאיזה טעם נאסר להם.

ריב"א. על כן לא יאכלו ב"י את גיד הנשה כלומר לזכרון הנס שניצל יעקב מהמלאך. ד"א על כן שהוזק יעקב קבלו עליהם בניו שלא יאכלו מגיד הנשה משל לאדם שחש בראשו תמיד ומקבל עליו שלא יאכל עוד מן הראש כדי שיהא לו רפואה. ד"א על ששעשו בני ישראל שלא כהוגן שלא עשו לוויה לאביהם והניחוהו ללכת לבדו והוזק על ידם בגיד הנשה אסר להם הקב"ה גיד הנשה כדי שיהיו זריזין במצות לוויה. על כן לא יאכלו תרגום אונקלוס על כן לא אכלין והיינו מאי דאמרינן בחולין לא נשנית כאן אלא בסיני ובמקומו נזכר ולכך לא תרגם לא יכלון:

שה"ג. על כן לא יאכלו בני ישראל. ע"כ לזכרון הנס שניצל יעקב מן המלאך שלא נגע אלא בכף יריכו ולא הרגו משל לאדם שהוא חש בראשו תמיד או בלבו ומקבל עליו שלא לאכול עוד מן הראש או מן הלב כדי שיהיה לו רפואה. ד"א ע"כ ששעשו בני ישראל שלא כהוגן שהניחוהו ללכת יחידי ולא עשו לו לוויה והוזק על ידם בגיד הנשה לכך אסר להם הקב"ה גיד הנשה כדי

שיהיו זהירין במצות לוויה משם ואילך ולכך הוזהר יעקב ללות את יוסף בנו כששלחו אל אחיו:

19) ויצא ל, מג. ויפריץ האיש מאד מאד ויהייל לו צאן רבות ושפחות נעבדים וגמלים נחמרים:

רש"י ד"ה צאן רבות. פרות ורבות מלפאר צאן:

20) פרשתינו לג, יט. ויפן את חלקת השדה אשר נטה שם אהלו מיד פני חמור אבי שקם במאה קשיטה:

תורת מנחם תשמג חלק א עמוד 579. כאשר לומדים את הפסוק ויעקב נסע סוכותה ויבן לו בית גו" - מתעוררת שאלה בפשטות הכתובים: מכיון שיעקב ה' באמצע הדרך לשוב אל בית אביו (שהרי הקב"ה צוה עליוצא מן הארץ הזאת ושוב אל ארץ מולדתך) (ויצא לא, יג)) - מה מקום לבנות בית (ויבן לו בית) באמצע הדרך, הרי בניית בית מורה על קביעות מקום (שקובע מקום זה לדור בו), ואילו יעקב ה' עדיין באמצע הדרך לשוב לבית אביו? ולכן, מוכרח רש"י לפרששה שם י"ח חודש כו" - כלומר, יעקב ה' אמנם באמצע הדרך, אבל מכיון שמאיזה סיבה שהיא נשתתה בסוכות משך זמן רב (י"ח חודש), לכן, ויבן לו בית" - למשך זמן זה. ועפ"ז מובן מדוע מספרת התורה ש, ויבן לו בית" - דלכאורה: כשם שבנוגע לאברהם ויצחק לא צריכה התורה לחדש שהם בנו לעצמם בתים (או אוהלים), כי מעצמו מובן שהם דרו בתוך בית (או אוהל) ולא ברחוב [ופשיטא שכאשר מצינו אצל יצחק ש, וישקף אבימלך גו' וירא והנה יצחק מצחק את רבקה אשתו" (תולדות כו, ח) - ה' זה במקום צנוע כו', כמו כן אין צורך לחדש שיעקב דר בתוך בית, וא"כ, לאיזה צורך (ולימוד) מספרת לנו התורה ש, ויבן לו בית"?! - אלא הביאור בזה: במ"ש ויבן לו בית" מחדש הכתוב שיעקב נשאר במקום זה משך זמן ארוך (אף שה' באמצע הדרך), ולכן ויבן לו בית" מושב קבוע למשך זמן זה. ולכן לא נאמר בכתוב שבנה כמה בתים, עבור בניו ועבדיו ושפחותיו - כי החידוש שבכתוב אינו מתייחס לזה שבני אדם צריכים לדור פבתים (דמאי קמ"ל). כי אם ללמד שנשאר במקום זה באופן של קביעות למשך זמן כיסויים, שזוהי המשמעות של בניית בית]. ומכיון שלא בא הכתוב לסתום אלא לפרש - לכן מבאר רש"י שבכתוב זה מרומז גם משך הזמן ששהה יעקב בסוכות":

שהה שם י"ח חודש, קיץ וחורף וקיץ, סוכות קיץ, בית חורף, סוכות קיץ", כלומר, מכיון שבפסוק נאמר סוכות בית וסוכות, מובן, ששהה שם במשך ג' תקופות: קיץ (סוכות), חורף (בית), וקיץ (סוכות). ומובן בפשטות שאין כוונת הפסוק לומר שבזמן החורף ישב בבית ובזמן הקיץ ישב (הוא בעצמו) בסוכות - כי מפורש בקרא ויבן לו בית ולמקנהו עשה סוכות", כלומר, שהסוכות היו מיועדות למקנהו בלבד, ואילו הוא בעצמו ישב בבית" הן בחורף והן בקיץ - אלא בדיוק הלשונית סוכות בית וסוכות מרומז: סוכות - קיץ, בית - חורף, סוכות - קיץ", כלומר, הלשון סוכות" מורה על תקופת הקרן, והלשון בית" מורה על תקופת החורף, ללמדך ששהה שם קיץ חורף וקיץ. ועפ"ז מובן בפשטות מדוע מעתיק רש"י מהכתוב רק את התיבות ויבן לו בית" - כי על זה מיוסד תוכן הביאור ש. שהה שם י"ח חודש", כלומר, משך זמן ארוך. שאז שייך הענין דויבן לו בית" - מקום קבוע (אף שהי' באמצע הדרך)

ראב"ע. חלקת השדה. חלק בשדה, והזכיר זה הכתוב להודיע כי מעלה גדולה יש לארץ ישראל, ומי שיש לו בה חלק, חשוב הוא כחלק עולם הבא:

רמב"ן כאן. ויבא יעקב שלם מפדן ארם כאומר להבדיל יצא פלוגי מבין שני אריות ויבא שלם, אף כאן ויבא יעקב שלם מלבן ומעשו, זה לשון רש"י (רש"י על בראשית ל"ג:ח). אבל רבי אברהם פירש שפא בשלום ולא ארע לו שום מארע, כי עתה יחל לספר מארע דינה. ולפי דעתי אמר הכתוב כן כי בסוכות הנה מתפחד מעשו, כי סוכות בעבר הנידון מזרח במלכות סיוחן, אם הוא המזכר בספר יהושע (יג כז), ואם הוא אחר הנה הוא יותר קרוב לשעיר, ועד היותו בארץ כנען לא שקט לבו, כי אז ידע שלא יגע בו, כי אביו קרוב משם, או שיעזרוהו אנשי הארץ כי אביו נשיא אלהים בתוכם, או שזכות הארץ תצילהו. ולכן אמר עתה שפא שלם אל ארץ מגורי אביו, פי הצילו אלהים בדרך מפני כל אויביו. ואמרו בבראשית רבה (בראשית רבה ע"ח:טז), כל אותן הדברים שפשה יעקב אבינו בסוכות הנה מכבד את עשו באותו הדורון, כי הנה מתנבא ממנו שם, ומשלח לו פאותו הדורון בכל חדש וחדש או פעם אחת בשנה:

ויצא כח, כא. ושבתי בשלום אל-בית אבי והנה יהנה לי לאלהים:

ספורנו. ויבא יעקב שלם עיר שכם. תיכף שהגיע בשלום בארץ כנען כמו שאמר ושבתי בשלום לא המתין שיהיה בבית אביו:

יריעת שלמה כאן יז. בד"ה נסע סכו' כו' של מקרא נ"ב וי"ל לפי שבפ' וישב פירש"י על ימ' רבים כ"ב שנה לא כבד יעקב אביו שהיה בבית לבן ואלו לא שהה כאן לא תמצא כ"ב שנים מהר"ן שפירא מה שפרש"י ויבא יעקב שלם שלם בגופו ובממונו ושלם בתורתו נ"ל כפשוטו היכא דכ' שלם משמע בשלימותו בלי העדר ומ"ה פיר' כולם ואולי ג"כ רש"י למד מעניינו דמה שכתב אחריו בבואו מפדן משמע שלא למד מלבן ומה שכתב אחריו ויקן כו' משמע שלא נחסר ממונו שהרי בקרקע קטנה בזכו מאה קשיע' וא"כ ויבא שלם דקאמר לגופו אתי ובעבור זה כתיב ויבא יעקב הוא בעצמו שהרי כבר היה נחסר כדכתיב ותקע כף ירך יעקב וק"ל מהרש"ל:

שפ"ח כאן. שלם בגופו שנתרפא מצלעתו. מדכתיב שלם סתם משמע בכל שלימותו ומה כתיב בענין זה למעלה שהיה לו מקנה ולמטה ויקן חלקת השדה משמע שהיה לו ממון ושלם בתורתו מדכתיב בקרא בבואו מפדן ארם למה לי אלא לומר לך שאפילו בא מפדן ארם שכולה עמי הארץ אפילו הכי לא שכח תלמודו. [מהרש"ל]:

מהרש"א לשבת. שלם בגופו שלם כו'. משמע ליה שלם בכל מיני השלימות שהם שלשה גוף וממון ונשמה דמנייהו מפקת עיין פירש"י הכא ובחומש הוסיף וז"ל שלם בגופו שנתרפא מצלעתו ושלם בממונו שלא חסר כלום מכל אותו דורון ושלם בתורתו שלא שכח תלמודו בבית לבן עכ"ל והיינו דאתרחיש ליעקב ניסא בכל אלו ג' השלימות:

פרש"י כאן יז. עד אשר אבא אל אדני שעירה. הרחיב לו הדרך, שלא הנה דעתו ללכת אלא עד ספות; אמר אם דעתו לעשות לי רעה, ימתין עד בואי אצלו, והוא לא הלך; ואימתי ילך? בימי המשיח (בראשית רבה), שנאמר ויעלו מושעים בזה ציון לשפט את הר עשו (עובדיה א'); ומ"א יש לפרש' זה רבים:

רע"ב לג, יז. ויבן לו בית שהה שם י"ח חדש קיץ וחורף וקיץ צריך לישב מנא לו לרש"י זה נראה דדריש ליה הכי תחלה קיץ מדכתי' ויעקב נסע סכותה ועדין לא היה

נקרא סוכות דהא כתב על כן קרא שם המקום סוכות אלא ר"ל ויעקב נסע למקום שעשה שם סוכות אי נמי דריש ליה דכל זמן שבנה הבית לא היה עומד בחוץ אלא ודאי עשה סוכות ואחר כן בנה בית בעדו ובעד מקנהו בעד החורף שאין לומר שעשה סוכות בעד החורף למקנהו ושהרי מצינו בבני גד ובני ראובן שבנו גדרות לצאנם ולמקניהם ועל כן דריש ויבן לו בית ולמקנהו ואח"כ אומ' עשה סוכות בעבור הקיץ השנית הבאה אחר החורף כדפרישית. מהר"ר. ונרא' לישב מה טעם לא הלך יעקב ושהא בסוכות לפי שהיה ירא לעולם מעשו ולכך היה ירא לגשת ולהתקרב אליו. וע"כ שהה בדרך לראות מה יהיה והיה שוהה זעיר שם זעיר שם כי גם בשכם היה דעתו לשהות לולי המעשה שקרה לו מדינה בתו ואז אמר לו הקב"ה קום עלה בית אל וכו' מהר"ר:

רש"י פרשתינו לב, ט. והיה המחנה הנשאר לפליטה.
על פרחו, פי אלחם עמו. התקין עצמו לשלשה דברים, לדורון, לתפלה ולמלקמה. לדורון, נמצא המנחה על פניו; לתפלה, אליה אבי אברהם; למלקמה, והנה המנחה הנשאר לפליטה:

(26) רמב"ן כאן. ויבא יעקב שלם מפדן ארם כאומר
לחברו יצא פלוני מבין שני אריות וביא שלם, אף כאן ויבא יעקב שלם מלכון ומעשו, זה לשון רש"י (רש"י על בראשית ל"ג:י"ח). אבל רבי אברהם פרש שפא בשלום ולא ארע לו שום מארע, פי עתה נחל לספר מארע דינה. ולפי דעתי אמר הכתוב כן כי בסוכות הנה מתפחד מעשו, פי סכות בעבר הירדן מזרח במלכות סיוחון, אם הוא המזכר בספר יהושע (יג כז), ואם הוא אחר הנה הוא יותר קרוב לשעיר, ועד היותו בארץ כנען לא שקט לבו, פי אז ידע שלא יגע בו, כי אביו קרוב משם, או שיעזרוהו אנשי הארץ כי אביו נשיא אלהים בתוכם, או שזכות הארץ תצילהו. ולכן אמר עתה שפא שלם אל ארץ מגורי אביו, פי הצילו אלהים בדרך מכף פל אויביו. ואמרו בבראשית רבה (בראשית רבה ע"ח:ט"ז), כל אותן הקדשים שעשה יעקב אבינו בסכות הנה מכבד את עשו באותו הדורון, כי הנה מתירא ממנו שם, ומשלח לו באותו הדורון בכל חדש וחדש או פעם אחת בשנה:

(27) הדהות לדבק טוב. שלם נוטריקון שוקו למדו ממונו לכן פרש"י אלו ג' במלת שלם.

כלי יקר. ויבא יעקב שלם. ארז"ל (בר"ר עט ה) שלם בגופו ובממונו ובתורתו, רמז לדבר שלם ר"ת שאר לימוד מזון, כי שאר היינו גופו כי ע"י שיותר יעקב לבדו לכדו יצא מגדר השיווי כאילו היה חסר ממונו, כי הלהוט אחרי הממון נראה לעולם כיסו חסר ואח"כ שאמר כי יש לי כל תקן הדבר והודה שהוא שלם ולא חסר ויש לו כל זהו ענין שלם בממונו, ושלם בתורתו, כי באמרו ותקע כף ירך יעקב נרמז לו שאין לו יד ושם בסתרי התורה כמבואר למעלה, וע"י שתקן זה באמרו וכי יש לי כל נעשה שלם גם בתורתו כי הא בהא תליא כמבואר למעלה בפסוק ויותר יעקב לבדו. ושלם בגופו, מצליעת הירך כי בכואו עיר שכם נתרפא.

(30) ויצא כח, טו. והנה אנכי עמך ושמתיה בלל אשור
תלך ונשבתיה אל האדמה הזאת כי לא אעזבך עד אשר אם עשיתי את אשר דברתי לך:

(31) רש"י ד"ה אנכי עמך. לפי שהנה נרא מעשו ומלכון:

(35) פרש"י פרשתינו לב, כה. ויאבק איש. מנחם פי'
ניתעפר איש, לשון אבק, שהיו מצלים עפר בגליהם ע"י נענועם. ולי נראה שהוא לשון ניתקשר, ולשון ארמי הוא, כתר דאביקו ביה, נאביק ליה מיבק – לשון עניבה, שכן דרך שנים שמתעצמים להפיל איש את רעהו, שחוקקו ואובקו בנרועותיו. ופרשו רז"ל שהוא שרו של עשו (בראשית רבה):

שם לג, י. אם נא מצאתי חן בעיניך ולקחת מנחתי מידי כי על כן ראיתי פניך וגו'. פי פדאי והגון לך שתקבל מנחתי על אשר ראיתי פניך, והן חשובין לי כראית פני המלאך, שראיתי שר שלך, ועוד על שנתרצית למחל על סרחני. ולמה הזכיר לו ראית המלאך? כדי שיתירא הימנו ויאמר ראה מלאכים ונצל, איני יכול לו מעתה:

(36) פרש"י לב, כז. כי עלה השחר. וצריך אני לומר שירה ביום (חולין צ"א): ברכתני. הודה לי על הסככות שברכני אבי, שעשו מערער עליהן:

שם כט-ל. לא יעקב. לא יאמר עוד שהסככות באו לך בעקבה ורמיה פי אם בשורה וגלוי פנים, וסופך שהקב"ה נגלה אליך בבית אל ומחליף שמך ונשם הוא

שו"ע חו"מ סימן שלז ס"ט. אין הפועל רשאי לעשות מלאכה בלילה ולהשכיר עצמו ביום ולא ירעב ויסגף עצמו ויאכיל מזונותיו לבניו מפני ביטול מלאכתו של בעה"ב שהרי מחליש כחו שלא יוכל לעשות מלאכת בעה"ב בכח:

שם ס"כ. מוזהר הפועל שלא יבטל מעט כאן ומעט כאן אלא חייב לדקדק על עצמו בזמן שהרי הקפידו על ברכה רביעית של ברכת המזון שלא יברך אותה וכן חייב לעבוד בכל כחו שהרי יעקב הצדיק אמר כי בכל כחי עבדתי את אביכן לפיכך נטל שכרו בעוה"ז שנא' ויפרוץ האיש מאד מאד:

שו"ע הרב חו"מ הלכות שאלה ושכירות ס"כ. וכדרכך שבעל הבית מזהר שלא לגזל שכר העני ולא לאחרו — כך העני מזהר שלא יבטל מלאכת בעל הבית ויבטל מעט כאן ומעט כאן ומוציא כל היום במרמה, אלא חייב לדקדק על עצמו בזמן, שהרי הקפידו חכמים על ברכה רביעית של ברכת המזון שלא יברכו אותה הפועלים משום בטול מלאכתו של בעל הבית. וכן חייב לעבד בכל כחו, שהרי יעקב הצדיק אמר "כי בכל כחי עבדתי את אביכן", לפיכך נטל שכרו אף בעולם הזה, שנאמר "ויפרץ האיש מאד מאד". לפיכך, אין הפועל רשאי לעשות מלאכה בלילה ולהשכיר עצמו ביום. וכן אין האדם רשאי לעשות מלאכה בביתו בלילה ולהשכיר ביום. ואין הפועל רשאי להרעוב ולסגף עצמו, שהרי מחליש כחו ולא יוכל לעשות מלאכת בעל הבית בכח. וכן המלמד צריך להיות נזהר בכל זה. וכן אסור לו להיות געור בלילה יותר מדאי, מפני שיהיה עצל ביום בלמודו. וכן אסור להרבות במאכל מטעם זה, שהמאכל מביא השנה ועצלה. ואסור לו לעסק בשום מלאכה אחרת עם הלמוד. וכן המושב חבירו בחנות — אסור לעסק במלאכה בחנות, מפני שאין עיניו על החנות:

שו"ע הרב שם הלכות נזקי גוף ס"ד. הרבה דברים אסרו חכמים מפני שיש בהם סכנת נפשות, וכל העובר עליהם ואומר הריני מסכן עצמי ומה לאחרים עלי, או איני מקפיד בך — חייב מכות מרדות. ואלו הם, לא יניח פיו על צנור המקלח מים וישתה, שמא יבלע גימא של מים, והיא עלוקה. וכן לא ישתה מן הנקרות והאגמים בפיו מטעם זה, ולא בידו אחת, מפני שממהר וזורק לפיו

ואינו בודק, אבל בשתי ידיו יכול לעצבם ולענן בהם. ובלילה אסור בכל ענין. ואפילו על ידי סנון בכלי — לא ישתה בלילה מן הנקרות והאגמים, משום סכנת שברירי, והיא מפת סנונים. ואפילו ביום, צריך לשפך מעט מן המים קדם שישתה, לפי שיש מים הרעים שישתו מהם השדים בנהר, וזו רפואתם. (ובליל שבת ובליל רביעי בשבת — לא ישתה מים באפלה, אף על פי שישאבו מבעוד יום ונסתנו בכלי, מפני סכנת רוח רעה. ואם צמא מאד — ישליך בהם איזה דבר ואחר כך ישתה). ולעולם לא ישתה מים פושרין בכלי מתכות, מפני שהם רעים לגוף, אלא אם כן השליך בתוכה איזה דבר שדרכו לתנו במשקין, כגון עשבים או תבלין או עקרי בשמים וכיוצא בהם. ואם (הרתיחו) (הם) רותחין) — מותר בכל ענין. ובכלי חרס — מותר בכל ענין:

קו"א. גמרא צ"א, ותוס' שם ד"ה אלא תנאי וכו', וים של שלמה שם (אבל מה שכתב שם דאפילו לצורך ממון אסור לביישו, צע"ג מדאמר רב לרב כהנא פשוט נבלה כו'. וגם מה שאוסר לצער גופו, צע"ג מיעקב אבינו שאכלו חורב וקרח):

(53) אגה"ק ס"ז. והנה, "שופריה דיעקב מעין שופריה דאדם הראשון", שתיקן חטא אדם הראשון, והיתה נשמתו גם כן כלולה מכל הנשמות שבישראל, מעולם ועד עולם, והנה מרפבה לתורה שלמעלה, שנקראת בשם "אדם", כמו שכתוב: "ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם כו'", וכמו שכתוב: "וזאת לפנים בישראל כו'" — "אין זאת אלא תורה כו'", שהיתה כלולה ומלוכשת בגשמת "ישראל סבא", הכלולה מכל הנשמות.

(56) סה"מ קונטרסים חלק ג עמוד קכא. ... וכאשר על דורותינו אלה עלה הגורל מר הגלות, להיות נרדפים באף וחמה, עלינו לדעת כי מפי עליון לא תצא הרעות, ובודאי הוא לפי כחינו, כי אין הקב"ה בא בטרחות עם בריותיו, ואינו נותן עליהם אלא לפי כחם, ודבר ודאי הוא אשר עתה ישנו בישראל הכח לעמוד נגד כל מונע ומעכב מלקיים את התורה והמצות ביתר שאת ויתר עז מכמו שהיי בזמן הבית, והוא כח המסירת נפש שיש בזמן הגלות יותר מכמו בזמן הבית.

סה"מ אידיש עמוד 5. ... איידער משיח וועט קומען

זיינען פאראן א סך וואס שטערען די לומדי תורה און יראי אלקים און שטעכען זיי, באדארף מען וויסען אז ביי אידען איז פאראן דער כח אויף צו קענען ביישטיין קעגען די אלע שטערונגען נאך מיט א גרעסערע קראפט און שטארקייט ווי עס איז געווען בזמן שבית המקדש הי' קיים. דאס מיינט אז דער כח פון מסירות נפש איז בזמן הגלות מער ווי אין דער צייט פון בית המקדש. ... דאס זעלבע איז אויך אין דעם וואס בזמן הגלות אין עקבות משיחא איז מער פאראן דער התגלות הכח פון מסירת נפש, ניט נאר וואס מען ווערט ניט נתפעל פון די פארשידענע אפלאכער און שטערער מקיים צו זיין תורה ומצות, נאר אדרכא שטארקען דעם קיום התורה ומצות, און מיט דעם כח פון מסירת נפש אויף תורה ומצות וועלען מיר אלע טייען בכל מרחבי עולם זוכה זיין לביאת משיח גואל צדק.

שם עמוד 7. די גמרא זאגט אז לפום גמלא שיחנא, אין עקבות משיחא איז דער כח פון מסירת נפש מער ווי אין דער צייט ווען דער בית המקדש איז געשטאנען, דער משל אויף דעם איז אז עס איז לייכטער צו האלטען די פיאטע אין הייסע וואסער ווי דעם קאפ.

סה"מ תשט עמוד 118. כ"א כי אתם המעט מכל העמים, ר"ל המעט המורם מכל העמים, היינו בחיי המעט שיש בכם מה שלא יש בכל העמים, והוא הכח דמס"נ שיש בנשמות ישראל, ... ובכח זה עמדו ישראל נאמנים להוי' בגלות מצרים שלא שינו שמם לשונם כו', ובכח זה עמדו ישראל בגלות מדי ויון, ששונאיהם הכריחום לעבור על הדת ר"ל ואמרו כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חיי חלק באלקי ישראל, ובכח זה עומדים ישראל נאמנים להוי' ולתורתו בגלות זה האחרון שלא להתפעל מכל מונע ומעכב לקיים את התומ"צ, והנה מזמן לזמן נעשה התומ"צ עוד קשה יותר לקיים, כי בזמן הבית וכ"ש בזמן משה רבינו ע"ה לא הי' קשה כ"כ לקיים התומ"צ אך אח"כ נעשה ההעלם וההסתר יותר עד שבדורותינו אלה בעקבות משיחא החושך יכסה ארץ, אלביש שמים קדרות חושך כפול ומכופל, ומי שהוא יר"ש ומקיים תומ"צ, הרבה חוחים וקוצים יש, ועוקצים אותו ודוקרים אותו כבמדקרות ברזל ומלעיגים ממנו בכל מיני לעג, וממציאים כמה המצאות איך ללעוג

ממי שהוא יר"ש ומקיים את המצות... וא"כ בזמן הזה, מן החוחים והקוצים נעשה קשה במאד הקיום דתומ"צ.

(58) רמב"ן פרשתנו לב, כו. ויִרָא פִּי לֹא יָכֹל לוֹ מִלְאָכִיו גִּבְרִי כַח עֲשֵׂי דְבָרוֹ, וְעַל כֵּן לֹא יָכֹל לוֹ הַמְלָאָה לְהִזְקוֹ, פִּי לֹא הִרְשָׁה רַק בְּמָה שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ לְהִקְעַף כִּפּוֹ וְרָכּוֹ. וְאָמְרוּ בְּבִרְאשִׁית רַבָּה (בראשית רבה ע"ז:ג'), נִגַּע בְּכָל הַצְדִּיקִים שֶׁעֲתִידִין לִהְיוֹת מִמֶּנּוּ, זֶה דִּירוּ שֶׁל שָׁמַד. וְהַעֲנִן כִּי הַמֶּלֶךְ כָּלֹ רָמָז לְדוֹרוֹתָיו, שִׁיְהִיָּה דוֹר בְּנִרְעוֹ שֶׁל יַעֲקֹב יִתְגַּבֵּר עָשׂוֹ עֲלֵיהֶם עַד שִׁיְהִיָּה קְרוֹב לְקַעֲקַע בִּיצְתָן, וְהִנֵּה זֶה דוֹר אֶחָד בִּימֵי חֲכָמֵי הַמִּשְׁנָה, כְּדוֹר שֶׁל רַבִּי יְהוֹנָדָה בֶּן בִּקְאָ וְנַחֲבִירִי, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (שיר השירים רבה ב ז), אָמַר רַבִּי חֵזְקִיָּה בֶּר אַבָּא, אִם יֵאמֹר לִי אֲדָם מִן נִפְשָׁה עַל קִדְשָׁת שָׁמַד שֶׁל הַקַּב"ה, אָנִי נוֹתֵן, וּבִלְבָד שִׁיְהִיָּה גִּבְרִי מִיָּד, אָבִל בְּדוֹרוֹ שֶׁל שָׁמַד אֵינִי יָכוֹל לְסַבֵּל. וְמָה הָיוּ עוֹשִׂים בְּדוֹרוֹ שֶׁל שָׁמַד, הָיוּ מְבִיאִין כְּדוֹרִיּוֹת שֶׁל בְּרָזֶל וּמִלְכָּנִין אוֹתָן בְּאוֹר וְנוֹתְנִין אוֹתָן מַסַּת שְׁחִיטָהּ וּמְשִׁיאִין נִפְשוֹתֵיהֶן מִמֶּנּוּ. וְיֵשׁ דּוֹרוֹת אֲחֵרִים שֶׁעָשׂוּ עִמָּנוּ כְּזֶה וְיוֹתֵר רַע מִזֶּה, וְהַכֹּל סְבִלְנוּ וְעָבַר עָלֵינוּ, כְּמוֹ שֶׁרָמַז וְיָבֵא יַעֲקֹב שְׁלָם:

(59) בראשית רבה פע"ז, ג. ויִרָא פִּי לֹא יָכֹל לוֹ מִלְאָכִיו גִּבְרִי כַח עֲשֵׂי דְבָרוֹ, וְעַל כֵּן לֹא יָכֹל לוֹ הַמְלָאָה לְהִזְקוֹ, פִּי לֹא הִרְשָׁה רַק בְּמָה שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ לְהִקְעַף כִּפּוֹ וְרָכּוֹ. וְאָמְרוּ בְּבִרְאשִׁית רַבָּה (בראשית רבה ע"ז:ג'), נִגַּע בְּכָל הַצְדִּיקִים שֶׁעֲתִידִין לִהְיוֹת מִמֶּנּוּ, זֶה דִּירוּ שֶׁל שָׁמַד. וְהַעֲנִן כִּי הַמֶּלֶךְ כָּלֹ רָמָז לְדוֹרוֹתָיו, שִׁיְהִיָּה דוֹר בְּנִרְעוֹ שֶׁל יַעֲקֹב יִתְגַּבֵּר עָשׂוֹ עֲלֵיהֶם עַד שִׁיְהִיָּה קְרוֹב לְקַעֲקַע בִּיצְתָן, וְהִנֵּה זֶה דוֹר אֶחָד בִּימֵי חֲכָמֵי הַמִּשְׁנָה, כְּדוֹר שֶׁל רַבִּי יְהוֹנָדָה בֶּן בִּקְאָ וְנַחֲבִירִי, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (שיר השירים רבה ב ז), אָמַר רַבִּי חֵזְקִיָּה בֶּר אַבָּא, אִם יֵאמֹר לִי אֲדָם מִן נִפְשָׁה עַל קִדְשָׁת שָׁמַד שֶׁל הַקַּב"ה, אָנִי נוֹתֵן, וּבִלְבָד שִׁיְהִיָּה גִּבְרִי מִיָּד, אָבִל בְּדוֹרוֹ שֶׁל שָׁמַד אֵינִי יָכוֹל לְסַבֵּל. וְמָה הָיוּ עוֹשִׂים בְּדוֹרוֹ שֶׁל שָׁמַד, הָיוּ מְבִיאִין כְּדוֹרִיּוֹת שֶׁל בְּרָזֶל וּמִלְכָּנִין אוֹתָן בְּאוֹר וְנוֹתְנִין אוֹתָן מַסַּת שְׁחִיטָהּ וּמְשִׁיאִין נִפְשוֹתֵיהֶן מִמֶּנּוּ. וְיֵשׁ דּוֹרוֹת אֲחֵרִים שֶׁעָשׂוּ עִמָּנוּ כְּזֶה וְיוֹתֵר רַע מִזֶּה, וְהַכֹּל סְבִלְנוּ וְעָבַר עָלֵינוּ, כְּמוֹ שֶׁרָמַז וְיָבֵא יַעֲקֹב שְׁלָם:

(61) ד"ה וירח תש"ח. והיינו דכל ענינם של הדור ההוא הוא להיות יהודי שלם בקיום התורה והמצות, והיינו בדורו של שמד ר"ל שיש כמה מניעות ועיכובים

על לימוד התורה וקיום המצות ובכ"ז הנה כל ישראל עומדים חזק על מעמדם וכל דרישתם הוא להיות מבקשי פניך והטעם הוא יעקב סלה, ולזאת הנה להיות כי וירח ה' את ריח הניחח של המס"ב לזאת ויאמר ה' לא אוסיף עוד לקלל, ..., וצ"ל מהו"ע העבודה דמס"נ דמשו"ז דוקא היי הכריתת ברית על קיום העולם, ולכא' הלא די ומספיק גם פשוטו של מקרא דוירח כו' שהם הקרבנות שהקריב נח, דהקרב- נות ה"ה מדרי' נעלות וכידוע דרזא דקורבנא עולה עד רזא דאין סוף.

שם בסוף. ועפ"י יובן מ"ש וירח ה' את ריח הניחח, שהריח ריחו של אאע"ה עולה מכבשן האש כו' וכן הריח של דורו של שמד והיינו המס"ב שבעבודה דעכשיו בזמן הגלות שיש הרבה מניעות ועכובים על קיום התומ"צ ובכ"ז עומדים חזק במס"נ בפועל ממש ובריבוי נסיונות דכ"ז הוא מהתוקף שבחכ' שבנפש כנ"ל שהוא בחי' איתן שבנשמה דהנה בכללות העבודה האלקית הרי יש ב' מיני עבודה... והב' הוא העבודה דזמה"ג שהיא במס"נ ובריבוי נסיונות, והנה לבד זאת דגדלה מעלת העבודה הזאת הנה עוד זאת שהיא בכל ישראל בשוה, ולכן הנה ע"י כי וירח כו' הניחח ה' כריתות ברית על קיום העולם דזהו תכלית הכוונה בברה"ע.

לקוטי שיחות חלק כ עמוד 35. מסנ"פ ווייזט אז ער איז עובד עבודתו אין אן אופן פון "לא שנית" - קיין זאך, אפילו די גרעסטע העלמות, קענען ניט שטערן, אדער אפילו נאר אפשו ואכן זיין עבודה וואס ער טוט מיט מסנ"פ; לאידך, ווערט דער תוקף המסנ"פ נתגלה דורך די העלמות גופא, וכידוע אז דער כח המסנ"פ איז מאיר אין זמן הגלות מער ווי בזמן הבית, ווייל דער העלם והסתר פון זמן הגלות רופט ארויס ביותר דעם גילוי פון כח המסנ"פ. קומט אויס, אז דער העלם והסתר גופא, וואס (כחיצוניות) איז מונע ומעכב עבודת ה', איז ער גופא ברענגט ארויס התחזקות איך עבודת ה', ביז צו דער עבודה פון מסנ"פ שלמעלה ממדידה והגבלה. און אז א איד איז זיך מתגבר אויף די מניעות און נסיונות און איז זיך מוסר נפש צום אויבערשטן, איז ער דערמיט גופא מבטל דעם העלם והסתר און עס ווערט נתגלה אז די כוונה פון דעם נסיון והעלם והסתר איז געווען צו ארויסרופן ביי אים אך עבודה שלמעלה ממדידה והגבלה.

(62 ב"ב טז עמוד א. אָמר רבי לוי: שָׁטן וּפְנִינָה לְשֵׁם שְׁמִים נִתְּכָנוּ. שָׁטן – כִּינּוֹן דְּחִזְקָא לְהַקְדִּישׁ בְּרוּךְ הוּא דְּנִטְיָה דְּעִמְתִּיה בְּתַר אֵיוב, אָמַר: חֲס וְשְׁלוֹם מִינְשֵׁי לִיה לְרַחֲמָנוּתִיה דְּאַבְרָהָם. פְּנִינָה – דְּכְתִיב: "וְכַעֲסָתָה צָרָתָה גַם כָּעַס, בְּעֶבֶר הִרְעִימָה". דְּרָשָׁה רַב אָתָּא בְּר יַעֲקֹב בְּפָּוְנָא. אָתָּא שָׁטָן, נִשְׁקִיָּה לְכַרְעִיהָ.

לקוטי תורה חוקת סא עמוד ד. ולהבין זה נקדים לחקור בענין ירידת הנשמה בעולם הזה כי עיקר תכליתו לדבק בקונו באהוי"ר ועיקר הדביקות הוא בתפלה שהתיבות הם יותר קרובים להבנת האדם ובודאי קודם צאת הנשמה בעולם הזה וגם אחר הסתלקותו מן הגוף הוא מתדבק יותר באהבה ויראה פנימיות שהגוף אינו מניחו לעבוד את ה' ואדרבה מחמת חומרו יכריח את הנשמה ליהנות אף מגופניות, ואף כי הנשמה אינה רוצה בזה כי מקור חוצבה חלק אלוה ממעל ורצונה לידבק בבוראה יותר. והנה מבואר בזהר מאן דלא מהפך מרירו למתקא לית ליה חולקא בהאי עלמא כלום (ע' בזהר בראשית דף ד' ע"א ובפ"י הרמ"ז שם) כי זה כל האדם לא נברא אלא בשביל זה, שהרי בבית ראשון לא היו מתפללין כלל גם בבית שני תקנו אנשי כנסת הגדולה תפלה קצרה. ובודאי כל העבודה שלהם לא היה כי אם ע"ז זה להפוך מרירו למתקא. והענין הוא כי הדינין נמתקים בשרשן. דהנה כל רעות ודינים ר"ל שנתהוו בעולם שרשם ומקורם המחיה אותם הוא טוב, כמשל הזונה עם בן המלך המבואר בזהר (תרומה דקס"ג ע"א) שכל רצונה וחפצה שלא לציית אותה ובזה תתענג יותר שתהא אהובה למלך משא"כ כשמפתה אותו ותוכל לו אין זה רצון המלך. וזהו מאמר רז"ל שטן ופנינה לשם שמים נתכוונו ובמ"א (סוכה נ"ב א') אמרו נתן עיניו במקדש ראשון והחריבו משמע שנתקנא בו. והענין הוא ששרש הרע המחיהו הוא טוב כמבואר בזהר שם וכי יש עבדא דמריד במאריה הגם שיש כמה עבדים המתפרצים מאת אדוניהם אמנם הם בשר ודם וחיותם נפרדים זה מזה. אבל עבדי ה' שמקבלים חיותם ממנו ית' והוא המחיה את הכל איך יש חיות לדבר שכנגדו ומשני שהוא עד"מ הזונה עם בן המלך. וזהו דבר המחיה את כל הרעות ושרשם למעלה הוא טוב וכשיריד למטה ע"ד השתלשלות נעשה באמת רע גמור ודינים גמורים הן במילי דעלמא והן במילי דשמיא. והנה כשבא לאדם איזה יסורים ר"ל יחשוב כי לא למראה עיניו ישפוט שרע הוא אלא באמת שרשו הוא

טוב כי ממנו ית' לא תצא הרעות כי אם רק טוב גמור רק שהוא אינו מושג בשביל שלא יוכל לירד לעולם השפל ונשאר למעלה (ע' בסש"ב פרק כ"ו ובאגה"ק ד"ה להשכילך בינה). וזהו נקרא מיכלא דקיק שהוא באמת חיותו ית' (וע' בזהר בראשית ד"ח ע"ב כחוטא דקיק כו'). וזהו בכל מאדך כמאמר טוב מאד טוב זה מלאך החיים מאד זה מלאך המות שהוא טוב מאד בלי שיעור וגבול אלא שעדיין לא בא לידי גילוי ואינו מושג (וע' בזהר ר"פ יתרו דס"ח ב' ובהרמ"ז שם ועמ"ש ע"פ אלה מסעי). וזהו יסר יסרני י"ה שהוא בתחלת השם תחלת התגלותו שעדיין לא בא לידי גילוי ואינו מושג שעדיין לא נתגלה הכל. וזהו ענין נחום איש גם זו שהיה אומר גם זו לטובה מפני שהיה מתבונן באמת ששרש הרע הוא הטוב והביאו למעלה אל שרשו למקום אין ושם הי' יכול לעשות השתנות כמאמר ר' חנינא בן דוסא מי שאמר לשמן וידליק כו' (ועמ"ש סד"ה זאת חקת התורה בענין מי יתן טהור מטמא). וזהו ענין התפלה שבגוף האדם בעולם הזה שהנשמה בתוך הגוף סובלת צרות ויסורים שרצונה לידבק ביוצרה והגוף אינו מניחה וכמו גלות השכינה שמוכרחת להחיות גם הרשעים, כך הנשמה מוכרחת להחיות את הגוף וכל כוונתה אינה בשביל עצמה רק בשביל להעלות הגוף מעפר, וצריך לברר ככסף ביד הצורף כל מה שיש תערובות יותר צריך לברר וללבן בלהב אש היותר גדול כן צריך לברר הגוף מהיצה"ר ולהביאו אל שרשו כמשל בן המלך עם הזונה הנ"ל, וכל מה שיש תערובות רע ביותר צריך להפריד ע"י אש יותר גדול וחזק בתפלה לדבק בקונו (ועמ"ש בפ' אמור ע"פ ונקדשתי), ולכן בבית ראשון שלא היה הרע הרבה לא היו צריכין לתפלה בהתלהבות כי אם כל מעשיהם היה להביא הרע והדינים אל שרשם ע"י הקרבנות היה דיים, אבל בבית שני התחילו לתקן התפלה והיתה קצרה לפי ערך הצטרפות האש ותערובות הרע שהיה בקרבם.

מאמרי אדה"ז אתהלך ליוזניא עמדו קנה. להבין מארז"ל שטן לש"ש נתכוון במעשה דאיוב והלא מקום אחר אמרו נתן עיניו במקדש ראשון כו' ונתן עיניו משמע שהוא מחמת קנאה שהוא רע גמור כו' אך אמנם הענין דהנה נזכר בע"ח שקליפה דאצילות אין להם מעמד ומצב בעולם האצילות כי לא יגורך רע כתיב אלא עיקר מעמדם בעולם הבריאה, ולהבין איך יתכן לשון קליפה

בבחי' אצילות מאחר שנקרא אצילות מלשון ואצלתי כמבואר במ"א, אבל הענין הוא כמו משל פיתוי הזונה לבן מלך הנז' בזה"ק והנה פיתוי הזה בכוונה תליא מילתא אם כוונת הזונה באותו הפיתוי להשלים כוונתה ורצונה להמשיכו ברע וכשמפתה ותוכל לו אז היא בשמחה הנה כוונתה ורצונה היפך מרצון האב המלך אבל כשאינה חפצה באמת שיומשך ברע אעפ"י שהיא בעצמה חלק משמן חכה ונופת תטופנה שפתי זרה אבל מאחר שכל זה רק מפני כבוד ונחת המלך איננה רוצה באמת להפילו בשחת רשתה ותשמח מאד כשלא יתפתה כמו שישמח האב ממש ותצטער מאד כשיתפתה לה רק כל השתדלות חלקלקות פיתוי דבריו כדי שיעמוד בנסיון ותגדל השמחה למלך עד למעלה, הנה אין הפרש בינה לבין האב אלא בעשיות הנסיון לנסות הבן שהאב אעפ"י שהוא ישמח מאד יותר כשיעמוד בנסיון לא יוכל להתלבש בלבוש הפכי ולהסתיר עצמו כ"כ להראות לו שיחפוץ בו שיומשך ברע והוא מצד גודל שנאה והרחקת הרע שלא יוכל לסבול ולהראות אפילו פנים. והזונה שיכולה להתלבש ולהסתיר עצמה כ"כ הוא להיות שאינה בהרחקה גדולה כ"כ בשנאת הרע אף שאינה חפצה ברע רק שמתלבשת בלבוש שאינה שלה כלל מ"מ כיון שמראה עצמה ברע ויכולה לסבול כו' יש לה שמץ ושייכות דשייכות לרע ואם לאו לא היתה יכולה להראות א"ע בשקר (והוא כמשל גבורה שבחסד שעכ"ז גבורה הוא ורוגז אלא שכוונתו לחסד) וזהו שטן לש"ש נתכוון שלא הי' כוונתו באמת להענישו ולייסרו לאיוב אלא בשביל התיקון והשטן הלז נקרא קליפה דאצילות כי אעפ"י שכוונתו לש"ש באמת לאמיתו לתקן אותו דבר לבד והוא בחי' ביטול והעדר תפיסת מקום ויש כמו כל האורות דאצילות כו' היינו ענין הכוונה זו עצמה ממש הוא בתכלית הבירור מהרע רק לה' לבדו כמו בכל עולם האצילות כידוע. אבל הנסיון שמנסה כמו להעניש לאיוב או לנסות לאברהם לצוותו לשחוט בנו הוא מעשה הפכי מאלקות אעפ"י שהצער ההוא לא הי' נגזר להענישו לאברהם רק לנסותו בזה והאלקים נסה את אברהם כמשל הזונה הנ"ל אבל מ"מ עונש הוא ולכן נק' בשם קליפה כמו קליפת הפרי המכסה על הפרי כן מעשה זו בנסיון ופיתוי אינם אמיתית בעצמותם אלא בתוכה יש כוונת התיקון שהוא לש"ש בתכלית ואין מעשה זו אלא כמו אדם שמתנכר בלבושים שאינם שלו כו', וכן כל

נסיונות ויסורים של אהבה אצל הצדיקים הוא בשביל לזכותם ולזככם והן נקראים יסורים של אהבה דאצילות פי' חשך והסתר האהבה, ולכן יובן למשכיל שאעפ"י היות הכוונה אמיתית בתכלית אין הלבוש שקר יכול להיות בבחי' אצילות כי מאחר שהסתר והלבישה הוא איך שיהי' כו' איך יהי' המעשה נסיון בבחי' אצילות לכן אין עיקר מעמדם ומצבם רק בעולם הבריאה ואפשר לומר שזה שמשמע בכתבים שג"ר עומדים באצילות והעיקר בבריאה כלומר שהכוונה היא לש"ש אבל השפעה של קליפות א"א להיות באצילות כ"א בבריאה שם יוכל להיות ההסתרה לבלע את איוב או לנסות את אברהם והוא ענין עמידת השטן בתוך בני אלקים דעולם הבריאה דוקא ששם פעולתם יכול להיות ועדיין כולו טוב ואין בו תערובות כלל כמו קליפה דבריאה דיש בו מעט רע ממש שהרי כוונתו רק לש"ש לבד, וזהו לא יגור במגורך רע אפילו בבחינת הסתר ולבוש שאינו אמת שהוא כח מעשה הנסיון והפיתוי א"א במגורך בבחי' אצילות כמ"ש ברוח דנבות שאמר אצא והייתי רוח שקר בפי כל גביאיו ויאמר לו צא ופירשו חז"ל צא ממחיצתי אבל כמו שמגבורות שבחסדים משתלשלו גבורות קשות שאינו ממותקי' והם הלוי' שבאצילות כו' עד שהפרים דבי"ע הם גבורות קשות לגמרי בבחי' קדושה והלויים יסמכו ידיהם וימתיקו את הפרים אחר שכבר הוגבהו והונפו ע"י כהנא רבה ונמתקו כו', כמו כן יובן את זה לעומת זה עשה אלקים שמקליפות דאצילות שמעמדם בעולם דבריאה ישתלשלו קליפת דבריאה שאין הכוונה בהם לש"ש כ"כ באמת לאמיתות ויהי' בהם תערובות רע קצת שהוא קצת הרצון באותו פיתוי שילכד ברע ובעולם היצירה היא חצי' רע להיות גם הוא יש ודבר לי יאורי כו' עד שבעולם עשי' הוא ס"מ דקליפה שורש כל העוה"ז לעשות מעצמו עיקר ורובו רע כו'. וזהו נתן עיניו במקדש ראשון כו' פי' נתן עיניו היא שהדבר תופס מקום אצלו ומתקנא בו שימשך לחרבה ושממון ג"כ כו'. זה שדרש רב אחא שטן לש"ש נתכוון אתי שטן ונשקי' אכרעי' פי' שדרש והמתיק גבורות דרע גמור המשתלשל בעוה"ז עד מקור חוצבו שהוא לש"ש לבד ואתי שטן ונשקי' אכרעי' פי' נתבטל ונכלל דפסולת מדריגה תחתונה שמנשמת רא"ח כי יהי' אפר תחת רגלי הצדיקים כשמתפררים כו' וכמ"ש במ"א דשדי עפרא והוי' חרבא שהפרידו והמתיק הרע הדק שבנשמתו קליפה דבריאה

והי' חרב פיפיות להם כו' וכמ"ש בלע המות לנצח כו'. (נמצא בד' ויחלום אות א').

63) צפנת פענח הלכות תשובה פרק ב הלכה ב. ראה בסוף.

64) ספר המאמרים תש"ח ד"ה כי מנסה ס"א. כי מנסה ה"א אתכם לדעת, הגה הנשמה קודם ירידתה למטה להתלבש בגוף ונה"ט עומדת למעלה בעולם העליון ושם הי' אצלה גילוי אלקות, והיינו דכל הכחות שבנשמה שכל ומדות וכחות רא' ושמיעה הנה הכל הוא באלקות. וכמו בהארת הנפש המתלבשת באברי הגוף הנה כל כחות וחושי הגוף הם בדברים גשמים, הנה כמו"כ הוא בהנשמה באלקות, וכאשר הנשמה יורדת למטה להתלבש בגוף ונה"ט, הנה ירידתה בסתר המדריגות ולהיות בבחי' ריחוק מקום כבי' ובבחי' הסתר פנים מאור ה', הנה תכלית ירידתה של הנשמה הוא בשביל הבירורים בכלל, וענין הנסיונות בפרט, דהנסיונות הם מהסתר פנים והסתלקות חיות שפע האלקי במניעת בריאות הגוף או מניעת פרנסה והדומה, והכוונה בזה הוא כדי להסתיר על אור וחיות ה' וקדושתו ית' ולהיות מונע מבית ומבחוץ לאדם שבא להתקרב להוי' ולעבודתו ית', וכמ"ש מדוע דרך רשעים צלחה ולכן אומרים ידינו רמה, והמחזיקים בתו"מ סובלים ר"ל עוני ועינוי בכמה יסורי הגוף ונפש, וצריך האדם התגברות יתירה להעמיד על עצמו להיות כחרש אשר לא ישמע להמלעיגים וכאלם לא יפתח פיו לענות על כל דברי השאלות והטענות דלמה יאמרו הכופרים בהשגחה פרטית ולהיות חזק בדעתו ובלבו לבלי לחוש לשום מניעה ועיכוב בדרך עבודתו בתו"מ, וע"י ההתגברות על הנסיונות באים למדרי' גבוה ביותר, וזהו כי מנסה ה"א אתכם לדעת דע"י הנסיונות באים לבחי' דעת דע"י עבודה זו יומשך הדעת בנפש האדם, דהיינו כמו שהאדם מרגיש את נפשו שהיא היא המח' את הגוף ובלעדה הרי אין להגוף קיום כלל, כך הנה מורגש אצלו כי הוא ית' חיי החיים, וטעם הדבר שהנסיונות מביאים את האדם לידי דעת הוא כי הנה הנסיונות הגם שירדו בהסתר פנים להיות מסתירים על החיות האלקי, והיינו שהחיות האלקי הוא מוסתר ונעלם במאד, אמנם ידוע דהחיות האלקי שירד מטה מטה בהעלם והסתר פנים יסודתו בהררי קדש ממקום גבוה געלה במאד ממדריגות

העליונות דקדושה, והמשל בזה הוא האבן הנמצאת בראש החומה הנה כאשר היא נופלת למטה ה"ה נופלת בריחוק יותר מן החומה מכמו כאשר נופלת האבן אשר היא באמצע כותל החומה או בתחתיתה, וכן הוא בענין הנסיון אשר הניצוץ אלקי שבו הוא מוסתר ונעלם ביותר, דהניצוצות שנפלו למטה יותר הנה שרשן למעלה ביותר, וכאשר האדם עומד בנסיון ומתגבר נגד כל מונע אזי הוא קורע ומסיר כל המסכים המעלימים ומסתירים אור וחיות ה', וע"י עבודתו הנה יוצא אור וחיות ה' מההעלם אל הגילוי ונמשך גילוי זה בנפשו להמשיך לה בחי' דעת, וזהו כי מנסה ח"א אתכם לדעת דע"י הנסיונות באים לבחי' דעת.

שם ס"ח. והנה טעם הדבר דע"י עבודת הנסיונות מגיעים לבחי' ההכרה באלקות כאלג רואה בראי' מוחשית הוא לפי דאינו דומה העבודה בענין הנסיון להעבודה בשארי הדברים גשמים המתבררים, וההפרש הוא הן בעצם הדברים והן בהניצוצות דתהו שבהם, דאינו דומה הניצוץ דתהו שבנסיון לניצוץ שבדבר גשמי, וכמו מאכל הגשמי שהניצוץ הוא בהמאכל המתברר, והבירור הוא ע"י ההתעסקות בהגשמי, דכשאוכלו עפ"י התורה ובכוונה לש"ש ובחיזוק הכח הניתוסף לו ע"י אכילתו הוא לומד ומתפלל הנה עי"ז מזדכך המאכל, היינו דנשלם התכלית והכוונה בשביל מה בראו הקב"ה ומתברר הניצוץ דתהו שהי' בו ונכלל באלקות, וכן הוא בכל הדברים הגשמים שמתעסק בהם, הן בכל עניני צרכי בנ"א והן בעניני עסק ומו"מ שמתעסק בהם עפ"י התורה, ה"ה מזדככים מחומריותם ומעלה הניצוצות שבהם, משא"כ בנסיון הנה אופן הבירור הוא לא בהתעסקות בו, כ"א דעבודת הנסיון הוא התעסקות האדם עם עצמו, דהנסיון אינו דבר מצ"ע רק שהועמד דבר להעלים ולמנוע, ורק צ"ל התעסקות בעצמו לעורר כח העצמי. לעמוד בתוקף נגד כל מונע, וידוע בענין הבירורים שהם בדרך מלחמה דנהמא אפום חרבא ליכול, והתחלת המלחמה הוא בתפלה דענינה הוא להחליש כח הנה"ב ולפעול בה הביטול, דזהו ע"י ההתבוננות בענינים כאלו השייכים להנה"ב ושגם הוא יבין את הענין האלקי, דעבודה פרטית הוא כאשר העבודה הוא בשני ענינים האי דעבודתו תהי' באותם הענינים שהם חסרוני הנה"ב שלו, דכאו"א הרי יש לו ענינים פרטים הן ענינים הנוגעים במוחזין והן ענינים

הנוגעים במדות שהם מכאוביו הרוחניים הפרטים כפי אשר ידע אינש בנפשו, דאין אדם יודע מה בלבו של חברו, דלפעמים הנה יש שהאדם יש לו חסרוני ותחלואי הנפש מה שזולתו לא יוכל כלל לשער אשר הוא נמצא במעמד נפשי גרוע כזה, ובעת התפלה צריך לחשוב בעניני חסרונותיו להתמרמר עליהם ולבאר ולהסביר להנה"ב גודל הפחיתות שבזה, אשר עי"ז מזדכך כללית מהותו של הנה"ב שיכול לקבל השגה אלקית, דהנה"ב הגם שהוא שכל, דזהו ההפרש בין היצה"ר שהוא מדות והנה"ב שהוא שכל, אבל השכל דנה"ב הוא שכל הטבעי ואינו שייך ואינו חפץ להשיג • השגה אלקית, אבל ע"י ההתבוננות בתפלה באופן כזה הנה נעשה הזדככות כללי בהנה"ב דרוצה לידע השגה אלקית, ועי"י ידיעה זו הנה גם הוא מתקרב לעניני אלקות, ולזאת הנה כאשר הנה"א מתעורר באהבה לה' הנה גם הוא מתעורר לפי • ערכו, ואזי כאשר האדם בא לדבר גשמי הנה ע"י רושם התפלה יוכל להתגבר במלחמתו על הנה"ב דעי"ז נעשה הבירור, אמנם ההתגברות בענין הנסיון אין זה ע"י העבודה דמוח ולב בתפלה כ"א בכח העצמי שבנפש, והיינו עצם יחודה ודביקותה באלקות, היינו ע"י התגלות הרצון פשוט שלמעלה מטו"ד, וגם הנסיון בפועל הוא לא בדרך מלחמה היינו לא בדרך טענה ומענה כ"א בתוקף גדול שהוא תוקף העצמי בלי שום טענה ומענה רק לעמוד נגד כל המונע בתוקף עוז. ואין זה שמתוכח עמו בזה כ"א הוא עושה את שלו בקיום התומ"צ בדרך מס"ב דעי"ז הנה מתבטל הנסיון ועולה הניצוץ דתהו שבוזה.

ד"ה נתת ליראיך תשי"א ס"א. נתת ליראיך נס להתנוסס מפני קושט סלה. ופי' בת"י יתבתא לדחליך נסא לאתנסאה בי' מן בגלל קושטי' דאברהם לעלמין. וידוע דאברהם אבינו ע"ה פתח הצנור דמסירת נפש. דתחלת עבודתו היתה הכרת אלקות מעניני עולם. וכדאי' במד"ר (בראשית פל"ט) אמר ר' יצחק משל לאחד שהי' עובר ממקום למקום, וראה בירה אחת דולקת, אמר תאמר שהבירה זו בלא מנהיג, הציץ עליו בעל הבירה כו'. כך לפי שהי' אבינו אברהם אומר תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג, הציץ עליו הקב"ה ואמר לו, אני הוא בעל העולם. ומעשה אבות סימן לבנים, בהעבודה דמסירת נפש בעניני נסיונות דוקא. דהנה גלות זה האחרון חלוק מהקודמים בריבוי ההעלמות וההסתרים ביותר וריבוי הנסיונות. אשר באמת הנה זה עצמו הוא

הוראה על הכח והעוז שניתן מלמעלה לכאן"א שיוכל לעמוד בנסיון. וכמבואר בענין משביעין אותו, דפי' שבועה זו הוא מל' שובע, כמ"ש שובע שמחות את פניך וגו', או כמו חלב ודשן תשבע נפשי וגו' שהוא השובע העצמי הנותן כח ותוקף עוז בעבודת הוי' בכל מקום ובכל עת להיות גבורי כח עושי דברו ית' בקיום התומ"צ, ולהיות גם לשמע בקול דברו. דזהו יתרון הכח עוז שניתן בגלות אחרון על גלות מצרים, דבגלות מצרים כתיב ולא שמעו אל משה מקצר רוח ומעבודה קשה, ופירש"י לא קבלו תנחומין, משא"כ בגלות זה ניתן הכח והעוז להכיר את האמת כי הם רק נסיונות בלבד. וידוע שהנסיון הוא שהניצוץ האלקי הוא מוסתר ונעלם ביותר. דהנה ענין הנסיון אינו כמו שארי דברים הגשמיים המתבררים, וכמו מאכל גשמי שהניצוץ הוא בהמאכל המתברר, והבירור הוא ע"י ההתעסקות בו, והיינו דכאשר אוכל את המאכל בכוונה לשם שמים ומתוסף לו חיות מזה, ולומד ומתפלל בכח הזה, הנה אז מתברר הניצוץ שבהמאכל ונכלל באלקות, וכן הוא בכל הדברים הגשמיים המותרים הנה ענין בירורם הוא באופן כזה, משא"כ בנסיון שאופן הבירור הוא לא בהתעסקות בהדבר, כ"א ההתעסקות האדם עם עצמו, דהנסיון אינו דבר מצד עצמו רק שהועמד דבר להעלים ולמנוע ולזאת הנה כל ההתעסקות של האדם הוא עם עצמו לעורר את כח העצמי שבו, היינו ההתקשרות העצמי בבטחון גמור עד שמתבטל כל המניעות ועיכובים, כי האמת הוא דטבע עצמו הוא למעלה מן הטבע אלא שהוא אור מוסתר ונעלם, וזהו ענין העבודה לגלות את האמת, ואז הנה נמשך לו אור שפע ממש מלמעלה מן הטבע בכל עניניו הטבעיים, והיינו דבהכלים דבני חיי ומזונא אשר בדרך הטבע נמשך בהם אור שפע ברכה שלמעלה מדרך הטבע.

תנחומא וירא כב. קדמו השטן בדרך ונדמה לו כדמות זקן. אמר לו: לאן אתה הולך? אמר לו: להתפלל. אמר לו: ומי שהולך להתפלל למה אש ומאכלת בידו ונעצים על כתפיו? אמר לו: שמא נשקא יום או יומים ונשחט ונאפה ונאכל. אמר לו: זקן, לא שם הייתי כשאמר לך הקדוש ברוך הוא קח נא את בנה, וזקן כמותך ילך ויאבד בן שנתן לו למאה שנה. לא שמעת המשל, מה שהיה בידו אבדו ומבקש מאחרים. ואם תאמר יהיה לך בן אחר, תשמע מן המשטין ותאבד נשמה שתתחייב עליה בדין. אמר לו: לא משטין היה אלא הקדוש ברוך הוא יתברך

היה, לא אשמע ממך. הלא מעליו ונדמה לבחור ועמד על ימינו של יצחק. אמר לו: לאן אתה הולך? אמר לו: ללמד תורה. אמר לו: בסיף או במיתר? אמר לו: וכי יש אדם שיילמד אחר מיתר? אמר לו: עלוב בר עלובה, כמה מעניות נתעצית אמה עד שלא נולדת, והזקן הזה השפטה והוא הולך לשחק. אמר: אף על פי כן לא אעבר על דעת יוצרי ועל צווי אבי. חזר ואמר לאביו: אבי, ראה מה אומר לי זה. אמר לו: אל תשגית עלי, שאינו בא אלא לרצף לנו. מיד ויאמר יצחק וגו'.

(65) ר"ה כז עמוד א. ובתעניות בושל זכרים כפופין ופיו מצופה כסף. מאי שנא היום דזקב, ומאי שנא היום דכסף? איבעית אימא כל כינופניא דכסף הוא, דכתיב: "עשה לך שתי תצוצרות כסף"? ואיבעית אימא: התורה חסה על ממונו של ישראל.

(68) שערי תשובה לאזהאמ"צ חלק א ד"ה פדה בשלום י"א. ועד"מ כאשר נפטר אדם משונאו בדרך שלום שנהפך לאוהב מצד עוצם הביטול האמיתי כדוגמא שהיה ביעקב עם עשו כדכתיב וירץ עשו לקראתו וישקוהו כו' (ותחלה נאמר ויאבק איש עמו זהו שרו של עשו למעלה ואח"כ למטה ממילא נהפך לאוהב לכך וישקוהו כו' וד"ל...

(69) ספרי בהעלותך ט, י. או בדרך רחוקה נקוד על הה"א, אפי' בדרך קרובה והוא (טמא) לא היה עושה עמהם את הפסח. כיוצא בו (בראשית ט"ז"ב"ז) ישפוט ה' ביני וביניך [נקוד על וביניך] שלא אמרה לו אלא על הגר בלבד. וי"א על המטילין מריבה בינו לבינה. כיוצא בו (שם יח) ויאמרו אליו איה שרה אשתך, שהיו יודעים היכן היא. כיוצא בו (שם י"ט) ולא ידע בשכבה ובקומה, נקוד על ובקומה לומר בשכבה לא ידע ובקומה ידע. כיוצא בו (שם ל"ג) וישקוהו שלא נשקו בכל לבו. רשב"י אומר הלכה בידוע שעשו שונא ליעקב אלא נהפך רחמיו באותה שעה ונשקו בכל לבו. כיוצא בו (שם ל"ז) וילכו אחיו לרעות את צאן אביהם שלא הלכו אלא לרעות את עצמם. כיוצא בו (במדבר כ"א) ונשים עד נפח אשר עד מידבא נקוד עליו שאף מלהלן היה כן. כיוצא בו (שם ג) כל פקודי הלויים אשר פקד משה ואהרן נקוד עליו שלא היה אהרן מן המנין. כיוצא בו (שם כ"ט) ועשרון עשרון נקוד על ועשרון שלא הי' אלא עשרון אחד בלבד. כיוצא בו (דברים כ"ט) הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו

ולבנינו עד עולם נקוד [עליו] אמר להם עשיתם הגלויים אף אני מודיע אתכם את הנסתרות: אף כאן אתה אומר בדרך רחוקה נקוד עליו שאפילו היה בדרך קרובה (והיה טמא) ולא היה עושה עמהם את הפסח (ד"א בדרך רחוקה) [או לדורותיכם] שינהג הדבר לדורות. בחדש השני בארבעה עשר יום הוסיף בו הכתוב שתי מצות חוץ ממצוה האמורה בגופו. ואי זה ועצם לא תשברו בו, במצוה שבגופו הכתוב מדבר. אתה אומר במצות שבגופו הכתוב מדבר או אינו מדבר אלא במצות שעל גופו. כשהוא אומר ככל חקותיו וככל משפטיו יעשו אותו, הרי מצות שעל גופו אמור. הא מה ת"ל ככל (חקותיו) [חקת הפסח יעשו אותו] במצות שבגופו הכתוב מדבר. או אף לשבעה למצה ולבעור חמץ ת"ל ועצם לא תשברו בו. עצם היה בכלל יצא מוצא מן הכלל. מה עצם במצוה שבגופו הכתוב מדבר, אף כשהוא אומר ככל (חקותיו) [חקת הפסח] במצוה שבגופו הכתוב מדבר. איסי בן (עקביא) [יהודה] אומר חוקה האמורה בפסח אינה אלא בגופו:

רש"י עה"פ ד"ה וישקוהו. נקוד עָלָיו; וַיֵּשׁ חֻלְקִין בְּדָבָר הַזֶּה בְּפִרְיָתָא דְּסַפְרִי, יֵשׁ שְׁדָרְשׁוּ נִקְדָּה זֹו שְׁלֹא נִשְׁקֻוּ בְּכָל לְבוֹ, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי, הִלָּכָה הִיא בְּיָדוֹעַ שְׁעָשׂוּ שׁוֹנָא לִיעָקֵב, אֵלָא שְׁנִקְמְרוּ רַחֲמֵי בְּאוֹתָהּ שְׁעָה וְנִשְׁקֻוּ בְּכָל לְבוֹ (ספרי במדבר):

תורת מנחם שם. והנה, ב' ענינים אלו (לשפוט את הר עשו", והיתה לה' המלוכה" אתכפיא ואתהפכא) מרומזים בב' הפירושים שברש"י עה"פ וישקוהו שבפרשתנו: פירוש הא' - שלא נשקו בכל לבו", הוא ע"ד הענין דאתכפיא (לשפוט את הר עשר"), ופירוש הב' - שנשקו בכל לבו", הוא ע"ד הענין דאתהפכא (והיתה לה' המלוכה"). וזהו הביאור בסדר הפירושים שברש"י (כמדובר כמ"פ שגם סדר הדברים שבפרש"י הוא בתכלית הדיוק) - כי סדר העבודה הוא באופן שהולכים מן הקל אל הכבד, ולכן, לכל לראש ישנה העבודה דאתכפיא - שלא נשקו בכל לבו", ולאח"ז באים לתכלית השלימות - העבודה דאתהפכא - נשקו בכל לבו". ומה שלדעת רשב"י מובא לכתחילה הפירוש דנשקו בכל לבו"י (אתהפכא) - הרי זה קשור עם מעלתו של רשב"י: ידוע ומבואר בכ"מ (פלא הרמון ע' ז) שאצל רשב"י לא ה' ענין של חורבן כלל, ולכן, מצד אופן עבודתו של

רשב"י נפעל לכתחילה הענין דאתהפכא (ללא צורך בעבודה דאתכפיא) - נשקו בכל לבו". דהנה, מעלתו ואופן עבודתו של רשב"י פועלת גם במציאות העולם כמאמר רשב"י יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין" (סוכה מה, ב), כלומר, שע"י עבודתו ופעולתו של רשב"י נפעל בעולם העילוי והזיכוכ שנעשה ע"י כללות ענין הדין (ללא צורך בענין של דין" כפשוטו ח"ו). [וכמובן בפשטות שמ"ש יכול אני לפטור את העולם כולו מן הדין" - קאי על פעולת הדין עצמה, ולא על התוצאה שנפעלת ע"י ענין הדין (הענין החיובי שבזה), כלומר, שהוא פוטר את העולם שלא יהי' צורך בפעולת הדין, מכיון שהוא פועל את התוצאה החיובית שבזה ללא צורך בפעולת הדין. כי אם נאמר שבהעדר הדין חסרה גם התוצאה החיובית שבדבר - אין זו טובה כלל וכמדובר כמ"פ שהיה שהתורה היא תורת חסד' - בהכרח לומר שגם בעונשים שבתורה (דין") ישנה כוונה ומטרה חיובית, מכיון שע"י נפעל בירור וזיכוכ כו'. וכמבואר באגה"ק (סכ"ב) שכללות ענין היסורים הוא כמשל מלך גדול ונורא הרוחץ בכבודו ובעצמו צואת בנו יחידו מרוב אהבתו [אמנם בהתחלת הענין כותב אדמו"ר הזקוקומו אב רחמן חכם וצדיק המכה בנו כו"], ואינו כותב תיבת חסיד" (כפי שכותב בהמשך הענין שם: אביו הרחמן והצדיק וחסיד"), מכיון שסוכ"ס אין זו פעולה של חסד (כידוע הדיוק בזה בשיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר) - אבל אעפ"כ, מדגיש אדמו"ר הזקן את התוארים רחמן חכם וצדיק", מכיון שהתכלית והמטרה שבענין העונשים היא חיובית]. ולכן, אין לומר שהכוונה בדברי רשב"י יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין" היא שלא תהי' פעולת הדין וגם לא תהי' התוצאה החיובית הנפעלת ע"י - כי אין זו טובה כלל! אלא ודאי הפירוש בזה הוא - שהוא פוטר את העולם כולו מפעולת הדין, כלומר, שהוא פועל את הענין החיובי שבזה (הנפעל בדרך כלל ע"י פעולת הדין) ללא כל צורך בפעולת הדין]. ועפ"ז מובן שמצד פעולתו של רשב"י בכל העולם - נפעל הבירור (דעשו) מלכתחילה באופן דאתהפכא, ולכן לדעת רשב"י מובא לכתחילה הפירוש, נשקו בכל לבו" (ראה גם לקו"ש וישלח תשמ"א סי"א). אבל: כל זה הוא רק לדעת רשב"י (מצד גודל מעלתו), משא"כ כאשר מדובר אודות פירוש רש"י (פשוטו של מקרא) באופן השייך לכאו"א מישראל (שעבודתו אינה בדוגמת

עבודתו של רשב"י, כי עבודתו של רשב"י שייכת לרשב"י וחברייא דילי' בלבד) - אזי הסדר הוא: לכל לראש העבודה דאתכפא - שלא נשקו בכל לבו", ורק לאח"ז באים לעילוי דאתהפכא - נשקו בכל לבו". ואדרבה: ישנו עילוי באופן העבודה דכאו"א מישאל (שלכל לראש באה העבודה דאתכפא ורק לאח"ז העבודה דאתהפכא) לגבי אופן העבודה דרשב"י (שלכחילה העבודה היא באופן דאתהפכא) כי כאשר העילוי דאתהפכא בא לאחזרי המעמד ומצב דאתכפא, הרי זה באופן דיתרון האור מן החושך" דוקא ועפ"ז (שישנה מעלה מיוחדת ביתרון האור מן החושך" דוקא) - יומתק מה שמאריך רשב"י בדבריו - הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב, אלא שנכמרו רחמיו באותה פעם ונשקו בכל לבו" - שבוזה מודגש העילוי דיתרון האור מן החושך": למרות שעשו שונא ליעקב", ועד כדי כך שענין זה הוא בגדר של הלכה", כלומר, שנאת עשו ליעקב אינה (רק) מצד רוע בחירתו או מצד טבעו, אלא כך הוא ע"פ הלכה" (ע"פ תורה), ואין אפשרות שיהי' באופן אחר אעפ"כ, נכמרו רחמיו כו' ונשקו בכל לבו", שבוזה מתבטא העילוי דיתרון האור מן החושך" דוקא.

לקוטי שיחות חלק כ עמוד 151. א תלמיד ממולח קען נאך אבער פרעגן: סוף סוף, וויבאלד אז רשב"י אליין איז מדגיש שנאת עשו ליעקב - "הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב" - ווי קומט עס אז דוקא ער זאל לערנען אז "נכמרו רחמיו באותה שעה ונשקו בכל לבו"? איז רש"י מרמז דעם ביאור דורך ברענגען דעם שם בעל המאמר - רשב"י: רשב"י איז געווען בזמן פון גלות רומי אדום (וואס "עשו הוא אדום") אין א זמן פון גזירות קשות אויף אידן, עון אויף אים אליין בפרט, ביז ער האט געדארפט אנטלויפן פון די רומיים און זיך באהאלטן אין א מערה י"ג שנה; אעפ"כ געפינט מען, אז בשעת מ'האט געדארפט גיין קיין רומי צו מבטל זיין א גזירה אויף אידן, האט מען געש- יקט רשב"י "שהוא מלומד בניסים", און ניט קוקנדיק אויף דער גוויסער שנאה פון מלכות רומי צו אידן (ואלוי בפרט), האט ער גע'פועל'ט (ע"י נס) אז "אמר להון שאילו כל מה דאית לכון למישאל ועיילינהו לגנזי" און דורך דעם האט מען מבטל געווען די גזירה. ובמילא לערנט ער אז אזוי איז אויך געווען בנוגע יעקב ועשו, אז יעקב, וואס איז געווען א מלומד בניסים, האט גע'פועל'ט אויף עשו'ן (כאטש

הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב) אז נכמרו רחמיו באותה שעה ונשקו בכל לבו.

70) לקוטי שיחות שם. כדי צו מדגיש זיין אז אויך לדעת רשב"י וואס נשקו בכל לבו איז עס ניט געווען באמיתיות, און אז דער ניקוד איז מחליש דעם "וישקהו" - איז רש"י מדייק צו ברענגען בהתחלת דברי רשב"י "הלכה היא בידוע כו'": "הלכה" מיינט א דין, א זאך וואס קען זיך ניט בייטן- און דאס פארשטייט אפילו א בן חמש למקרא (וואס לערנט נאך ניט משנה וגמרא). ער זעט אין זיין טאג טעגלעכן לעבן, אז א הלכה (פון תורה) קען מען ניט בייטן. ועד"ז זאגט רשב"י בנדו"ד, די שנאה פון עשו ליעקב קען זיך ניט בייטן, ווארום "הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב" - דאס איז בדוגמא ווי א הלכה כפשוטה וואס קען ניטן געענדערט ווערן, און דער "וישקהו" דא איז נאר וואס "נכמרו רחמיו באותה שעה ונשקו בכל לבו".

שה"ג להערה 71. בראשית רבה פע"ח, יד. יעקב נא אָדניּ לִפְנֵי עֲבָדוֹ (בראשית לג, יד), אָמר לוֹ מִבְּקֶשׁ אֶת שְׁנֵהָ שְׂתֵּף עִמָּךְ בְּעוֹלָמְךָ, אָמר לוֹ יַעֲקֹב נָא אָדניּ לִפְנֵי עֲבָדוֹ. אָמר לוֹ, וְאֵין אַתָּה מִתְּיָרָא מִדְּפָסִי וּמִן אִפְרָכִי וּמִן אֶסְטְרָטִילִי [אסטרלטי]. אָמר לוֹ (בראשית לג, יד): נֶאֱנִי אֶתְנַהֲלָה לְאִטִּי, לְהוֹנִי אֲנִי מִהֲלָךְ, כְּמָא דְתִימָא (ישעיה ח, ו): אֶת מִי הַשְׁלַח הַהֲלָכִים לְאִט. דְּבָר אַחֵר, בְּפָנִים כְּרוּכּוֹת אֲנִי מִהֲלָךְ, כְּמָא דְתִימָא (שמואל א כא, י): הִנֵּה הִיא לוּטָה בְּשִׁמְלָה. (בראשית לג, יד): עַד אֲשֶׁר אָבֹא אֶל אָדניּ שְׁעִירָה, אָמר רַבִּי אֲבָהוּ חֲזָרְנוּ עַל כָּל הַמִּקְרָא וְלֹא מִצָּאנוּ שְׁהֲלָךְ יַעֲקֹב אֲבִינוּ אֶצֶל עֲשׂוֹ לְהַר שְׁעִיר מִיָּמִיו, אֲפֹשֶׁר יַעֲקֹב אֲמַתִּי הָיָה וּמִרְמָה בּוֹ, אֲלֵא אִימַתִּי הָיָה הוּא כָּא אֶצֶלוֹ, לְעֵתִיד לְבוֹא, הֲדָא הוּא דְכְּתִיב (עובדיה א, כא): וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהָר צִיּוֹן לְשֹׁפֵט אֶת הָרָעָה עֲשׂוֹ.

ילקוט שימעוני. עד אֲשֶׁר אָבֹא אֶל אָדניּ שְׁעִירָה, אָמר רַבִּי אֲבָהוּ, חֲזָרְנוּ עַל כָּל הַמִּקְרָא וְלֹא מִצָּינוּ שְׁהֲלָךְ יַעֲקֹב אֶצֶל עֲשׂוֹ לְהַר שְׁעִיר מִיָּמִיו, אֲפֹשֶׁר יַעֲקֹב אֲמַתִּי הָיָה מִרְמָה בִּיה אֲלֵא אִימַתִּי הוּא כָּא אֶצֶלוֹ, לְעֵתִיד לְבוֹא, הֲדָא הוּא דְכְּתִיב "וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהָר צִיּוֹן לְשֹׁפֵט אֶת הָרָעָה עֲשׂוֹ".

יל"ש לעובדי' שם. והיה בית יעקב אש. בעא מיניה רבי שמואל בר נחמני מרבי יונתן מאי דכתיב ויהי כאשר

ילדה רחל את יוסף ויאמר יעקב אל לבן שלחני מאי שנא עד דאילתיליד יוסף, ראה יעקב שאין זרעו של עשו נמסר אלא בזרעו של יוסף שנאמר והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש. כתיב ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום. וכתיב וישב יעקב, א"ר הונא משל לאחד המהלך בדרך וראה כת של כלבים ונתירא מהם, מה עשה הלך וישב ביניהם, כך כיון שראה יעקב עשו ואלופיו נתירא מהם וישב לו ביניהם. א"ר לוי משל לנפח שפתחו פתוח באמצע פלטין ובנו פתחו פתוח כנגדו וראה נכנסות למדינה חבילות חבילות של קוצים אמר חבל למדינה מי נכנס בתוכה, והיה שם פקח אחד אמר מאלו אתה מתירא גין אחד משלך גין אחד משל בהך שורפין אותם, הה"ד והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש. ולא יהיה שריד לבית עשו (ברמז מ"ג וברמז שע"ג). ועלו מושיעים בהר ציון. כתיב עד אשר אבא אל אדוני שעירה חזרנו על כל המקרא ולא מציננו שהלך יעקב לשעיר. אלא אימתי ילך אצלו לעתיד הה"ד ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה, לפי שנאמר כי יד על כס יה שאין הכס שלם ולא השם שלם עד שיכרית זרע של עשו שנאמר האויב תמו חרבות לנצח וערים נתשת וגו' וה' לעולם ישב כונן למשפט כסאו:

שה"ג.** נח יא, ה. בַּיָּד יִהְיֶה לְרֹאֵת אֶת־הָעִיר וְאֶת־הַמִּגְדָּל אֲשֶׁר בָּנוּ בְּנֵי הָאָדָם:

רש"י ד"ה וירד ה' לראות. לא הֵצִיף לִכְף, אֶלָּא כֵּאֱלֵם לְלַמֵּד לְדִנְיָם שְׁלֹא יִרְשִׁיעוּ הַגָּדוֹן עַד שְׁיִרְאוּ וַיִּבְיֵנוּ, מִדְּרַשׁ רַבִּי מִנְחוּמָא

וירא יח, כא. אֶרְדָּה־נָּא וְאֶרְאֶה הַבְּצֻעֲתָהּ הַבָּאָה אֵלַי עָשׂוּ וְכָלָה נֶאֱמַר־לָא אֲדַעָה:

רש"י ד"ה ארדה נא. לְמַד לְדִנְיָם שְׁלֹא יִפְסְקוּ דִּינֵי נַפְשׁוֹת אֶלָּא בְּרִאִיָּה, הִפְלִי כְּמוֹ שֶׁפִּרְשְׁתִּי בְּפֶרֶשְׁתְּ הַפְלָגָה. דָּבָר אַחֵר, אֶרְדָּה נָא לְסוּף מַעֲשֵׂיהֶם:

(72) רמב"ם הלכות מלכים ספי"א. וְכִשְׁיַעֲמֹד הַמֶּלֶךְ הַמְּשִׁיחַ בְּאַמָּת, וְיִצְלִים וְיָרוּם וְיִינָשָׂא, מִיַּד הֵם כּוֹלֵן חֹזְרִין וְיוֹדְעִים שֶׁשָּׁקָר נִחְלוּ אַבּוֹתֵיהֶם, וְשֶׁנִּבְיֵאֵיהֶם וְאַבּוֹתֵיהֶם הִטְעוּם.

(75) ברכות לה עמוד ב. ת"ר ואספת דגנך מה ת"ל לפי שנא' לא ימוש ספר התורה הזאת מפיך יכול דברים ככתבן ת"ל ואספת דגנך הנהג בהן מנהג דרך ארץ דברי ר' ישמעאל. אמר אבבי הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידן...

(76) ראה טו, יח. לֹא־יִקְשֶׁה בְּעֵינָהּ בְּשִׁלְחָהּ אֶתּוֹ חֲפָשִׁי מַעֲמָהּ פִּי מִשְׁנֶה שֶׁכָּר שְׁלִיר עֲבָדָהּ שֶׁשׁ שָׁנִים וּבִרְכָהּ יִהְיֶה אֶלְהִיָּהּ בְּכָל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה

ספרי שם. ובכך ה' אלהיך, יכול בטל תלמוד לומר בכל אשר תעשה.

(77) ד"ה פדה בשלום ס"ד. וכך היה בהאבק יעקב עם שרו של עשו אע"פ שנצחו מ"מ נתלכלך מאבק זה כמרז"ל שהעלו אבק כו' וכדוגמא זאת בכל הברורים דמברר צריך להתלכלך בגדיו בשעת התלבשותו לברר ע"י לבושים צואים של המתברר כמו שמבואר בענין תרומת הדשן שצריך להתלבש בלבושים פחותים להוצאת הדשן מפני שצריך להתלכלך בדשן וע"ד שארז"ל בגדים שבשל בהם קדירה לרבו כו'

ד"ה ולאחותו הבתולה תרכ"ז. וכת' אח"כ ויז נצחם על בגדי וכל מלבושי אגאלתי לפי כשצריך לברר את הניצוצי' מאדום הוצרך הקב"ה להשפיל א"ע. וזהו וכל מלבושי אגאלתי שיצרך ללכלך את הבגדים בדם לפי שכל מברר צריך להתלבש בלבוש המתברר, וכמו למשל במלחמה כשהורגים זא"ז מלכלכים את הבגדים בדם ההורגים. וזהו וכל מלבושי אגאלתי שיש בזה שני פי' אגאלתי לשון לכלוך כמ"ש לחם מגואל (מלאכי א' ז'). והב" לשון גאולה. ושניהם אמת שמתחלה צריך להיות וכל מלבושי אגאלתי להתלבש בבחי' דין לברר את הניצוצים מלעו"ז. ואח"כ נעשה גאולה לישראל בחי' אני מדבר בצדקה רב להושיע כו':

ד"ה הנ"ל תרכ"ט. וכת' אח"כ ויז נצחם על בגדי וכל מלבושי אגאלתי. לפי כשצריך לברר את הניצוצים מאדום הוצרך הקב"ה להשפיל א"ע. וזהו וכל מלבושי אגאלתי שיצרך ללכלך את הבגדים בדם לפי שכל מברר צריך להתלבש בלבוש המתברר. וכמו למשל במלחמה כשהורג' זא"ז מלכלכים את הבגדי' בדם ההורגים. וזהו וכל : מלבושי אגאלתי שיש בזה שני פי' אגאלתי לשון לכלוך, כמ"ש לחם מגואל (מלאכי א' ז'). והב" לשון

גאולה ושניהם אמת שמתחלה צריך להיות וכל מלבושי אגאלתי להתלבש בבחי' דין לברר את הניצוצי' מלעו"ז. ואח"כ נעשה גאולה לישראל בחיי אני מדבר בצדקה רב להושיע כו'.

פדה בשלום תרנ"ט עמוד קסב. דהנה ידוע דענין הברורים יש על ב' אופנים, הא' הוא בדרך מלחמה, והיינו כשהמברר מתלבש בלבוש המתברר בבחי' קירוב אליו ומתייגע ומתעסק עמו לבררו ולנצחו כו', וכמו עד"מ שני אנשים המתאבקים זע"ז, ה"ה נאחזים ודבוקים זב"ז וכאו"א מתגבר להכניע את זולתו ומי שכחו גדול הוא מתגבר ומנצח את זולתו ומכניע אותו כו'.

ד"ה הנ"ל תש"ד סי"ט. והענין הוא דהנה ידוע דענין הברורים יש על ב' אופנים, הא' הוא בדרך מלחמה, והאופן השני הוא שהברור הוא בדרך מנוחה, דאופן הראשון כשהברור הוא בדרך מלחמה הנה המברר מתלבש בלבושי המתברר ועומד קרוב אצלו ואוחז בו בכל תורף עוז ומתייגע בביגעה גדולה ועצומה ומתעסק עמו לבררו ולנצחו, וכמו עד"מ שני אנשים שמתאבקים זע"ז ה"ה נאחזים ודבוקים זב"ז וכאו"א מתגבר להכניע את זולתו. ומי שכחו גדול הוא מתגבר ומנצח את זולתו ומכניע אותו

(78) תולדות כה, כז. וְיִגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֶשְׂו אִישׁ יָדָע צַדִּי אִישׁ שָׂדָה וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יֵשֶׁב אֱהָלִים:

רש"י ד"ה ב אהלים. אָהָלוּ שֶׁל שָׁם וְאָהָלוּ שֶׁל עֶבֶר:

(79) פרש"י ס"פ תולדות. אחות נביות. מִמֶּשְׁמַע שְׁנֵאמַר בַּת יִשְׁמַעֵאל אִינִי יוֹדַע שֶׁהִיא אָחוֹת נְבִיּוֹת? אֵלָּא לְמַדְנוּ שֶׁמֶת יִשְׁמַעֵאל מְשִׁיעָה לַעֲשׂו קִדְּם נְשׂוֹאָיָה וְהַשִּׁיָּאָה נְבִיּוֹת אָחִיהָ, וְלַמַּדְנוּ שֶׁהִיא יַעֲקֹב בְּאוֹתוֹ הַפָּרָק בֶּן ס"ג שָׁנִים, שֶׁהִיא יִשְׁמַעֵאל בֶּן ע"ד שָׁנִים הִיא כְּשֶׁנוֹלַד יַעֲקֹב, י"ד שָׁנָה הִיא גְּדוֹל יִשְׁמַעֵאל מִיַּצְחָק, וַיִּצְחָק בֶּן ס' שָׁנָה בְּלִדְתָּ אוֹתָם הָרִי ע"ד, וְשִׁנּוּתוֹ הָיָה קל"ז, שְׁנֵאמַר וְאֵלֶּה שְׁנֵי חַיֵּי יִשְׁמַעֵאל וְגו', נִמְצָא יַעֲקֹב כְּשֶׁמֶת יִשְׁמַעֵאל בֶּן ס"ג שָׁנִים הִיא, וְלַמַּדְנוּ מִכָּאן שֶׁנִּטְמָן בְּבֵית עֶבֶר י"ד שָׁנָה וְאַחֲרַי כָּף הַלֵּף לְחֶרֶן, שֶׁהִיא לֹא שָׂדָה בְּבֵית לָבֶן לִפְנֵי לִדְתוֹ שֶׁל יוֹסֵף אֵלָּא י"ד שָׁנָה, שְׁנֵאמַר עֲבַדְתִּיךָ אַרְבַּע עָשָׂרָה שָׁנָה בְּשִׁמְי בְּנִתִּיךָ וְשֵׁשׁ שָׁנִים בְּצִאֲנָה, וְשֶׁכֶּר הַצֵּאֵן מְשִׁנּוֹלַד יוֹסֵף הִיא, שְׁנֵאמַר וַיְהִי כִּאֲשֶׁר יָלְדָה רָחֵל אֶת

יוסף וגו'; ויוסף בן ל' שנה הנה כְּשֶׁמְלֹךְ, ומִשָּׁם עַד שֶׁיָּרַד יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם ט' שָׁנִים, ז' שָׁל שָׁבַע וּב' שָׁל רָעָב, וַיַּעֲקֹב אָמַר לְפָרְעָה יְמֵי שְׁנֵי מְגוּרֵי שְׁלֹשִׁים וּמֵאֶת שָׁנָה – צֵא וְחֹשֶׁב י"ד שָׁלִפְנֵי לְדַת יוֹסֵף וְשְׁלֹשִׁים שָׁל יוֹסֵף וְחֹשֶׁב מִשְׁמֶלֶךְ עַד שָׁבָא יַעֲקֹב, הָרִי נ"ג, וְכִשְׁפָּרֵשׁ מֵאֲבִיו הִיא בֶּן ס"ג, הָרִי קי"ו, וְהוּא אוֹמֵר שְׁלֹשִׁים וּמֵאֶת שָׁנָה, הָרִי חֲסָרִים י"ד שָׁנִים, הָא לְמַדְתָּ שֶׁאַחֲרָי שָׁקֵבֶל הַבְּרָכּוֹת נִטְמָן בְּבֵית עֶבֶר י"ד שָׁנִים, אֵלָּל לֹא נִעְנַשׁ בְּזָכוֹת הַתּוֹרָה; שֶׁהִיא לֹא פָּרֵשׁ יוֹסֵף מֵאֲבִיו אֵלָּא כ"ב שָׁנָה, דִּהְיָנוּ מִי"ז עַד ל"ט, כְּנֶגֶד כ"ב שָׁפָרֵשׁ יַעֲקֹב מֵאֲבִיו וְלֹא כְּבָדוֹ, וְהֵם כ' שָׁנִים בְּבֵית לָבֶן וְשִׁמְי שָׁנִים שֶׁשָּׂדָה בְּדָרָה, כְּדִכְתִּיב וַיָּבֹן לוֹ בֵּית וּלְמִקְנָהוּ עֲשֵׂה סֶכֶת, וּפָר' רז"ל מִזֶּה הַפְּסוּק שֶׁשָּׂדָה י"ח חֲזָשִׁים בְּדָרָה – דְּבֵית הִנֵּה בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים וְסֶכֶת הָיוּ בִּימוֹת הַחֶמָּה – וְלִחְשִׁבּוֹן הַפְּסוּקִים שֶׁחֲשַׁבְנוּ לְעֵיל מִשְׁפָּרֵשׁ מֵאֲבִיו עַד שֶׁיָּרַד לְמִצְרַיִם שֶׁהִיא בֶּן ק"ל שָׁנִים, שֶׁשָּׁם אָנוּ מוֹצְאִים עוֹד י"ד שָׁנִים – אֵלָּא נִדְאִי נִטְמָן בְּבֵית עֶבֶר בְּהִלְכָּתוֹ לְבֵית לָבֶן לְלַמֵּד תּוֹרָה מִמֶּנּוּ, וּבִשְׁבִיל זְכוֹת הַתּוֹרָה לֹא נִעְנַשׁ עָלֵיהֶם וְלֹא פָּרֵשׁ יוֹסֵף מִמֶּנּוּ אֵלָּא כ"ב שָׁנָה – מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה – ע"פ בְּרַשִׁי יָשֹׁן:

(80) סה"מ קונטרסים חלק א עמוד קעה. ניט מיט אונזער ווילען זיינען מיר אוועק פון ארץ ישראל און ניט מיט אונזערע כחות וועלן מיר צוריק קומען קיין ארץ ישראל. אבינו מלכנו יתי האָט אונז פארטריבען אין גלות והוא יתי וועט אונז אויס לייזען, ויקבץ נדחנו מארבע כנפות הארץ ויוליכנו קוממיות ע"י משיח גואל צדק לארצנו הקדושה בב"א, אָבער דאָס דארפֿען אלע עמים וואָס זיינען על פני האדמה וויסען, אַז נאָר אונזערע גופים זיינען איבערגעגעבען אין גלות ושעבוד מלכיות, אָבער אונזערע נשמות האָט מען אין גלות ניט פֿאַר טריבען און אין שעבוד מלכיות ניט איבערגעגעבען, מיר דארפֿען זאָגען גלוי לעין כל, אַז וואָס עס איז נוגע צו אונזער דת, תורה ומצות ומנהגי ישראל, האָבען מיר אידען אויף זיך ניט קיין דעה זאָגער, און קיין שום צווינג קראפט טאָר אויף דעם ניט אויסגעניצט ווערען, מיר מוזען זאָגען מיט דער גרעסטער שטאַרקער אידישער עקשנות, מיט דעם טויזענט יאָריגען אידישען מסירת נפש אל תגעו במשיחי ובנביאי אל תרעו

(81) הלכות תלמוד תורה פרק ב ס"י. ואף שישכח הכל (פרי ע"ח) הרי לעתיד לבוא יזכיר- והו כל לימודו

ששכח מחמת אנסו... וגם עתה הנה זאת היא העולה למעלה עד כסא הכבוד ועד בכלל אך לא למעלה מהכסא כמ"ש כי אין שכחה לפני כסא כבודך שהוא למעלה מהכסא עולם הזכרון והזכר המשפיע (כי השכחה באה מצד הקליפה ואינה מגעת לינק אלא עד הכסא כמ"ש שאין הכסא שלם כו').

לקוטי תורה ס"פ קדושים. דהיינו מי שתופס במוח הזכרון וחקוק על לוח לבו תמיד. כמארז"ל איזהו ת"ח כל ששואלין אותו דבר הלכה כו'. שאז מצוה לעמוד מפניו גם בשעה שאינו עוסק בתורה. לפי שהקב"ה שוכן עד בקרבו גם כשעוסק במילי דעלמא. מאחר שהתורה חקוקה במוח הזכרון שבנשמתו ועל לבו. ... לזאת כל איש נלבב אשר ידבנו לבו וכלתה נפשו לדבקה בו ית' בתמידות ולהיות ה' שוכן בקרבו תמיד בלי שום הפסק ופירוד לעולם אפילו רגע א'. יקנה לו התורה במוח הזכרון שבנפשו. שאז גם אם עוסק בצרכי הגוף הרי התורה היא בבחינת עלמא דאתכסיא שבנפשו שמאיר בו יו"ד של שם הוי'... ובזה יובן טעם למ"ש בהלכות תלמוד תורה בשם הספרי שמצוה על כל אחד ואחד לידע כל התורה שהן כל תרי"ג מצות ודקדוקיהן כו'. והיינו להמשיך אור ה' על כל תרי"ג כחות שבנפשו האלקית בפרטותיהן.. וכמ"ש כולך יפה רעיתי ומום אין בך כולך דייקא. שלכן גם שרש המשכה זו למעלה כלול מתרי"ג. ונקרא בשם אדם ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם וגו'.

ריב

נזר

פרשת וישלח עט ה

הקודש

ויש לכון זה ג"כ בדברי השומר טוב ע"ש כי אין להאריך ודוק ותשכח:

שצו ט"ב ד זה אבינו יעקב. כתב היפה מואר וז"ל, דאע"ג דקרא בשב"ה את שיבת ציון מיירי וקא מדמי ליה לזורעים

בדמעה, ניהא ליה למימר דאיעקב רמו, ואתי למימר דכשם שיעקב נצמער בתחלה ענינו ושוב שמח בענינו בדרך הזורע וקוצר, כי בן דרך הצדיקים שתחילתן יסורים וסופן שלווה, כן יקרה לעדת ישראל שצער הגלות יהיה לששון ולשמחה, דכל מה שאירע לאבות סימן לבנים. שאל"כ מה טעם לכפול הזורעים בדמעה ונושא משך הזרע. ואין להקשות מאי הזורעים בלשון רבים, דאין המקרא יוצא מידי פשוטו, והכוונה שכמו שהזורע צערו סבת השמחה, כן הגלות סבת השמחה יתירה לישראל בגאולה, שע"י שנסבול עול הגלות נזכה להצלחה גדולה, ובמ"ש וישעיה סא, יאן כי בארץ תוציא צמחה.

ומ"ש זה אבינו יעקב שזרע את הברכות בדמעה, כלומר כשעשה ההכנה לקבל הברכות שזה במדרגת הזריעה לקוצר היה בצער פן ימושיהו אביו, ושוב שמח כשזכה ונתברך ולא הרגיש בו אביו. ואמר הלוך ילך ובכה גו', כלומר שהיה הולך לישא אשה בצער כי אין מאומה בידו, ולכן וישא את קולו ויבך כשראה את רחל כדלעיל פ"ע [יז]. ועל זה אמר נושא המשך הזרע שנמשך למקום שעתיד להזרע משם, כלומר שנשא וקבל עליו גזירת משך הזרע שצוהו אביו למשך למקום שישא אשה, ולהכי מייתי הכא הא דכתיב וקח לך משם אשה. אך קשה למאי אתי תו וישלח יצחק את יעקב פדנה ארם גו', וכן אמאי דרש הקד דרשא הכא בקרא ויבא יעקב שלם, ונדחק בזה ע"ש. ולי נראה דק"ל כפל לשון הכתוב צאומרו הלך ילך ובכה וכן בא יבא ברנה, ולכן דרש דרמיזי איעקב, ולכן אמר הלך ילך דהיינו יעקב דכתיב ביה לשון וילך, וילך יעקב פדנה, וכן בא יבא זה יעקב דכתיב ביה לשון ויבא, ויבא יעקב שלם, והיינו שאז כל צרינה צהייתו שלם בכל טוב. ותו דרש נושא אצומותיו כמו עולמותיו, דאתי טעין עולמיהו ועלימותא. כי לפי שאמר נושא משך הזרע לומר שהיה תכלית הליכתו תולדות הזרע אמר שכן עלה צידו. וכן לפי דרשא זו נראה מה שהמשיל הדבר לענין זריעה וקצירה ולא לדבר אחר שמתלמדו נצער וסופו צרוח ושמחה, מפני שההכנה לקבל הברכות נמשל לזריעה, וקבלת הברכות נמשל לקצירה שיצא הדבר מכא אל

הזרעים בדרמעה, זה אבינו יעקב, שזרע את הברכות בדרמעה, אולי ימשני אבי [בראשית כו, יב]. ברגה יקצרו, ויתן לך האלהים מכל השמים ומשמני הארץ [שם כח], הלוך ילך ובכה [תהלים שם ו], וישא את קלו ויבך [בראשית כט, יא]. נשא משך הזרע [תהלים שם], שנמשך למקום שעתיד להזרע משם, דכתיב [בראשית כח, ב] וקח לך משם אשה. וישלח יצחק את יעקב וילך פדנה ארם אל לבן בן בתואל [שם ה]. בא יבא ברנה נשא אצומותיו [תהלים שם], אתא טעין עולמיהו ועלימותא. ה ויבא יעקב שלם. שלם בגופו, לפי שכתוב [בראשית לב, לב] והוא צלע על

הפועל. והא דכתיב צרישא הזורעים צדמעה בלשון רבים אין בזה קפידא, שהרי אין המקרא יוצא מידי פשוטו כדלעיל. ומ"מ צאמת גם לפי הרמז ניהא עפמס"ל צממה דוכתי [וזה רש צמדנ] דיעקב היה השורש הכולל לכל צניו, וממילא כולם היו צמחו ונשתתפו עמו צוריעת וקצירת הצרכה, ולכן אמר בלשון רבים. אבל כסיפא ניהא דנקט לשון יחיד צאומרו נושא משך הזרע, שנמשך למקום שעתיד להזרע משם דהיינו תולדות זרע, ממילא זה מוסב ודאי על יעקב לצדו ולא על זרעו, כי הוא האב הוא המוליד והם נולדים ממנו, ומ"מ הכוונה שמעשה אבות סימן לבנים צתחילת היסורין וסוף השלוה, וכדכתיב [אויז מ, ז] ראשיתך מלער ואחריתך ישגא מאד, דהאי קרא מדרש ציעקב כדלעיל ס"ב ע"ש:

ה שלם בגופו. לפי שכתוב והוא צורע על יריכו וכו', דאע"פ שכבר נרפא מאז כשזרחה לו חמה, היינו שמאז התחיל להתרפות, אבל מ"מ לא נרפא לגמרי אלא עד צואו לארצו צבול שכם וכמס"ל פע"ח ס"ח. והטעם כי צליעת הירך היה רמז לזער צניו יוצאי יריכו צלות כדלעיל פע"ז [ד]. ואע"פ שה' מקדים רפואה למכה גם צלות, מ"מ לא תהיה להם רפואה שלימה עד זמן הגאולה צואם לארצם, ומעשה אבות סימן לבנים. ואמר עוד שלם בבניו לפי שכתוב בו אם יבא עשו וכו'. דאע"פ שצאמת לא פגע בהם כלל, כבר נצבאר לעיל סוף פע"ה דהכי קאמר, שכל זמן שעמד בפחד סכנת עשו לא היה שלם צניו להיותם אלו עמו יחד צמקום אחד, אלא היה תמיד חלוק לב' מחנות, אבל עכשיו שכבר יצא ממקום סכנה נעשה שלם צניו להיותם שוב צאגודה אחת. וגם בזה היה רמז על העמיד וכמבאר שם צאורך ע"ש. וכן אמר עוד שלם בממונו. ומשום דק"ל דאי היינו מטעם מה ששלח מנחה לפניו, מה ענין שליחות זה לציאתו לשכם ולא מקודם צהייתו צסוכות, לכך מיייתי הא דאמר ר' אבון מ' שנה היה מכבד לעשו באותו הדורון, דהיינו גם צומן היותו צסוכות, לפי שעדיין היה מוראו מוטל עליו וכדלעיל סוף פע"ה, אבל צבואו שמה היה שלם בממונו, שה' מילא חסרונו ממקום אחר צבואו לארצו. ור' יוחנן אמר שלם בתלמודו. שכל זמן שהיה צנער הדרכ ופחד עשו היה מתצטל קצת מתלמודו, ועכשיו צבואו לידי הרווחה צבואו לארצו שוב חזר לאיתנו להיות שלם בתלמודו. ועל זה אמר אב"י יוסף שבח שנאמר כי נשני אלהים את כל עמאי. דאע"פ שאין המקרא יוצא מידי הפשוט שנשכח ממנו כל עמל צערו, מ"מ מדלא קאמר סתם עמלי ודקדק לומר כל

שצו ט"ב

נזר

פרשת וישלח עט ו

הקודש

ריג

עמלי, וכן מדלל קאמר צהדיא לשון נער ונקט לשון עמלי, דריש דרמיו ציה נמי שכחת התורה הנקרא עמל, כענין שנאמר נפש עמל עמלה לו, כדאמרין [סנהדרין ט ע"ג] הוא עמל במקום הזה ומורתו עומלת לו במקום אחר, והא צהא תליא, דע"י נערו שכח תלמודו, וצא להורות שלא שכח תלמודו אלא מחמת אונסו, וכן סרה תלויות היפה תואר עיין שם:

ו חנן את הפנים שבועיר. כתב היפה תואר וז"ל, לאו מדרכיב את פני העיר ולא כתיב לפני העיר קא דריש, דהא אשכחן את פני טובא במקום לפני, כי גדלה צעקתם לפני ה' [נראשית יט, יג] את פני מבין חכמה [משלי י, כד] וזולתם, אלא מיתורא דריש דלמ"ל לאשמעינן מקום חנייתו, אלא דרמיו שחנן הפנים שבועיר והם עשירים, כדדריש לקמן [נא, ה] גבי והרעב היה על פני כל הארץ [נראשית מא, טו]. ומפרש ויחן לשון מתנת חן, והיינו ששלח להם דורנות. וללישנא בתרא לא דייק פני על עשירים אלא על כל יושבי העיר, שנתן להם חנינה והנאה במה שעשה שווקים ומכר להם סחורה בזול, לפי שקיבל הנאה מהם. אך קשה מה הנאה קיבל יעקב מעיר שכם. ושמוא הבטיחוהו להצילו מבף אויביו, ולכך אמר ויבא יעקב שלם, כי שם במח לבו מפתור וכדפירש הרמב"ן ז"ל עכ"ל.

ו"י נראה שהנאה הוא צמה שהניחוהו לגור שמה אף צהיותו גר צאריך לא לו, והיינו נמי טעמא דמ"ד שחנן את פני העיר ששלח דורנות לשירי העיר לצל ימחו צידו מלגור שמה, כי להם מטה עוז וממשלה וצידם למחות חזקת הישוב לאנשים זרים ונכרים.

ובתב היפה תואר דהך אגרתא פליגא אדפ"ב דשבת [נג ע"ג] דקאמר מפני שנעשה גם לרשב"י הוא שבקש להטיב להם, כמו שעשה יעקב כשניצל מיד עשו. ולי נראה לפי מ"ש בסמוך דפליגי בפלוגתא דתנאי [נ"ג קט ע"ג] אי ארץ ישראל מוחזקת מאבות או לא, דאגדתין ס"ל דלאו מוחזקת היא מאבות, ולפיכך היה ראוי להחזיק טובה על שהניחוהו לגור שמה, והתם ס"ל כמ"ד מוחזקת היא מאבותינו והיה ראוי לו לישב שמה ואינו ראוי להחזיק להם טובה דצד, ולכך אמר שעשה כן מחמת חיצת הנס. וס"ל כמ"ד לעיל פה"ח

יִרְבּוּ, בָּרַם הָבָא שְׁלָם בְּנוּפוּ. שְׁלָם בְּבָנָיו, לְפִי שְׁבָתוֹב בּוֹ [שם ט] אִם יָבוֹא עֲשׂוֹ אֶל הַמַּחֲנֶה הָאֶחָד וְהִכּוּ וְהָיָה הַמַּחֲנֶה [הַנִּשְׁאָר לְפָלִיטָה], בָּרַם הָבָא שְׁלָם בְּבָנָיו, שְׁלָם בְּמָמוֹנוֹ. אִתָּהּ עַל גֵּב דְּאָמַר רַבִּי אֲבִינָן בְּשֵׁם רַב אֲחָא, תִּשְׁעָ שָׁנִים הָיָה מְכַבֵּד אֲבִינָן יַעֲקֹב אֶת עֲשׂוֹ בְּאוֹתוֹ הַדּוֹרוֹן, בָּרַם הָבָא שְׁלָם בְּמָמוֹנוֹ. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, שְׁלָם בְּתַלְמוּדוֹ, אֲבָל יוֹסֵף שָׁבָת, שְׁנָאֲמַר [בראשית מא, נא] בִּי נִשְׁנִי אֱלֹהִים אֶת כָּל עֲמָלִי, וְלִהְיוֹן הוּא אוֹמֵר [משלי טו, כו] נִפְשׁ עֲמַל עֲמָלָה לוֹ.

ו יִיחַן אֶת פְּנֵי הָעִיר [לג, יח]. חֲנַן אֶת הַפָּנִים שְׁבָעִיר, הַתְּחִיל מְשַׁלַּח לָהֶם דּוֹרוֹנוֹת. דְּבָר אַחֵר וִיחַן אֶת פְּנֵי הָעִיר. הַתְּחִיל מְעַמִּיד הַמַּלְאֲכִין וּמוֹכֵר בְּזוּל, הִדָּא אֲמַרְתָּ שְׂאָדָם צָרִיךְ לְהַחְזִיק טוֹבָה לְמָקוֹם שִׁישׁ לוֹ הִנָּחָה בְּמָנוֹ.

רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי וְרַבִּי אֱלֶעָזָר בְּרִיהַ הוּן טְמִירִין בְּמַעֲרָתָא שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּיוֹמֵי דְשִׁמְדָא, וְהָיוּ אוֹכְלִין חֲרוֹבִין

עשו שצא עשו לנושכו ונעשה לווארו כאנן של שיש וקהו שיני עשו, וממילא נעשה לו נס נגלה. והתם ס"ל כמ"ד לעיל שלא נשכו אלא אדרצא נשקו בכל לבו, ואין זה נס נגלה אלא נס נסתר בדרך הטבע. וא"ת למ"ד דטעמא משום נס וכן רשב"י עשה צרכי רצים לחיצת הנס מה ענין זה לזה.

ומצורף לזה יתבאר מה שאמר הכתוב [מהלים ג, כג] וזבח תודה יכדנני ושם דרך גו', ומפרש לקמן ספר ג' פ"ט [א] ושם דרך אלו מסלקי דרכים, פירש המתנות כהונה מסלקי דרכים מן האנשים והנזירות וצדקנים, וזהו גמילות חסד לרצים. דבר אחר אלו החנונים המוכרים פירות מעושרים לרצים, או שמדליקין נרות באפילה להאיר לרצים. וצ"ק דמו"ק [ה ע"א] אמרין ציון קצרות מן התורה מנין, דכתיב ושם דרך גו', כלומר ושם דרך ציון הקצרות להרחיק את הרצים מן הטומאה. ולכל הני פירושי קשה מה ענין זה לרישא דקרא וזבח תודה יכדנני. וי"ל מפני שהתודה צאה על נס שנעשה לאדם, וכדכתיב [מהלים ק, כג] יודו לה' חסדו ונפלאותיו לצני אדם ויזבח וזחי תודה ויספרו מעשיו צרנה, כלומר דיפרסמו הנס צרצים, לפיכך לחיצת הנס ראוי לעשות דוקא גמילות חסד לרצים, להיות דבר זה מוזכר ומפורסם צרצים שהוא עשה כן לחיצת הנס, וצוה יתפרסם שצח הנס צרצים לכבודו יתצרך, וזהו שאמר הכתוב וזבח תודה יכדנני על הנס שנעשה לו מאז, לפיכך ושם דרך לעשות תיקון כמסלקי דרכים או מדליקי נרות באפילה להאיר לרצים, וכן כיוצא בו שאר גמילות חסד הנעשה לרצים כמו ציון הקצרות לרצים וכענין רשב"י דלעיל, וצוה יתפרסם הנס לכבודו יתצרך וכאמור:

ביומא דגזירה. כתב היפה תואר בפ"ב דשבת [נג ע"ג] מפרש שסבת הטמנות מפני שהלשינו למלכות על שדברו בגנותם. גם בסבת יציאתם לבסוף וכן בענינים אחרים דמפרש בסמוך מפרש התם בענין אחר ואמר שמע בת קול ב', מה' יצא הדבר כדי שיבין לאשורו לצאת משם עכ"ל. ומה שלא שמע בת קול מפורש שיש משם לפי שנתמלה הגזירה, י"ל שהיה כן כדי לזכות לרשב"י צמידת הצטחון צהיותו לומד מוסר מענין הציפור. והא דקאמר בסמוך ששמע שנתבטלה הגזירה דמשמע שלא חזר אלא בשומעו

כדלעיל פ' חוהא דליתא בפ' דע"א טהיו בדרומי תרביכי אדם ח"ת המהר"י
 שלם על הגדרתו מל יעקב ועשו ובמדרשו ח"אמר דעוריס ופסחים
 דמכות ל"ו היו כנגד ירח ויעקב דמשמע שלשולס היה כולל
 אפשר טעו הגוים מ"ה מפסטיה הכתוב :

לפי שכתוב בואם יבא עמו
 פיומו המכל מקום כיון
 דכשפגשו הסביר לו
 פנים ונפטר ומתנו בזה
 מה נרד לומר כאן שלם בבנין
 פשיטא שלא נגע בהם והיינו
 דנפ"כ דשבת לא מיתמי שלם
 ובכינו ושחא יס לומר שלמי שלם
 נח לב יעקב עד הנה שכתבם
 לארץ כנען שלפולס היה ממחד
 משפחו דכפי הרמב"ן ל' לכן חמד
 שעתה היה בעיניו שלם בבנין
 ועד עתה חשט שיהיה בהם
 חסרון

ע"ח וחזן הכי נמי
דכלא הכי הוה מני
למימר שלם בממונו כנגד מה
ששלח לו מנחה לפניו אלא רבותא
אשמעי' דאף על גב דחסר הרכה
מ"מ בירוכי העד ששב להיות שלם
בממונו ;

תלמודו בטרדתו
בבית לבן וכדרך כדרך האנשים
ולהכי מייתי דיוסף שבת תלמודו
בגלותו ממקומו ;

וְאֵת מֶה טַעַם יְרוֹדֵי דַבְעֵי
לְקַרְוֹ כְּנוֹעַלֶם ה' ט'
הַרְעָה אֲדֻרְבָּה עַל־שֵׁם הַטּוֹבָה
רָאוּי לְקַרְוֹ הַשֵּׁם כְּמוֹ אֲפָרִים כִּי
הַפְרֵנִי מֵאֵלֶּהִים בְּאֶרֶץ עֲגִי וְעִיד
קֶשֶׁה לְמַה יִּתְּלֶה דָבָר זֶה בְּאֵלֶּהִים
מִזְמוֹר י'

את כל עמלי לאו
דוקא כל תלמודו
דהא חנוך לקמן שמסר סימן
לאביו שפי' חמכו בעגלה ערופה

אלא עיקר תלמודו הוא ששכח :
 הוא אומר נפש עמל ואין זה אלא עמל תורה כדדריש
 בפרק חלק מדכתיב כי אכף עליו : פיהו וכתיב לא
 ימוס ספר התורה הזה מפיד :
 את הפנים שבעיר לאו מדכתיב את פני העיר
 ולא כתיב לפני העיר קא דריש דא . אשכחן
 את פני טובא במקום לפני כי גלגל נעקטם
 את פני ה' את בני מיבין חכמה וזולתם אלא מיתורא דריש
 גלגלה ליה לאשמעינן מקום חנייתו אלא דרמיו שחנן הפנים
 שבעיר והם העשירים כדדריש לקמן גבי וסרעב היה על פני
 כל הארץ ופירש יתכן לשון ממתת אן והיינו ששלח להם
 דורוגות וללישנא בחרא לא דייק פנים אעשירים אלא לכל
 יושבי העיר שחנן להם חנינה והנאה כמה שפעה שווקים ומכר
 להם סחורה כזול :

מסס וכעובדא דרבי שמעון בן יוחאי דמפרס ואיל
הך אנדנא פליגא אדערק ב' דשבת דקאחר שמעני שנעסא נס
דרי שמעון בן יוחאי הוא שבקס לה טיב להם כמיוססא יעקב
שכנול מיד עשו ' אך קסא מה הנאם קבל יעקב מעיר
סאס

הפרשה וכמ"ס ושכח בשלום נתקיים דכתיב ויבא יעקב שלם וה"ה
דה"מ וזכתיב והשיבוניך א' האדמה הזאת אלא לניח ליה למנקט
מהבא דקוחר שנתקיים מ"מ :

ד' ירכא
יעקב שר
ברמעה
ברמעה
רברנות ברמעה
אולימ
ויתלק
ומשמני הארץ הלוח ילך ובנה
נושא משך הוורע
לריוורע משם
אשה
בן בתואל
שולמיו

שבתוכו
שלם בנו
אם יבא עשו אל המחנה האחר
שלם בבניו שלם בממונו
אבון בשם רבי אחא תשע
עשו באותה הדורין כרם הכא
וחזן אמר שלם בתלמודו
אלהים • את

ויהי
 את מני העיר
 שבכירי ההחיה
 דבר אחר ויש
 הנהל מעט ^והשליט ומכו
 ההחיות טובה למקום שיש לו
 שמעון בן יוחאי ורבי אלעזר
 שלש עשרה שנה ביומא רעקא
 עד שהעלה גופן חלודה למסון
 ירע מערה ^והמא חר צייד
 תבי שמעון ברת קהל אמרה
 בר הוה שמע ברת קלא אמרו
 גמר צימר מבלעדי שמיא
 פש דבר נש נפא ואשכח מיל
 אתון ואסחון בהרא ^וכי ^ובני
 הרא טבתא עברת לן
 שפוליא אמר צריכין אני לעש
 עושים שהיו עושים ^ואיטליס
 דרכיה שביאי מה עבר נסב
 קצוצותיה ^וומקלק בשוק וכל
 מרכין ונפקין וכל

שנש' וקבל עליו גזרת מלך הזוער שניהו אחי
ליתמך למקום שיטה אשה ולהכי מייתי דכתיב וקח לך מתם אשה
א"כ פירם כוונת נוסח אשה שהורג להיות נמשך למקום זריעתו
בעל כרחו במלת אחי :

וישרה יצחק את יעקב הוסיף להביא מקרא זה דלף על גב
דכתיב וקח לך מתם אשה אפש' שלא הלך יעקב חלא
ברצונו כדי לברוח מעשו ולא בדרש שנמשך למקום דמשתע בעל
ברוח כדפרישונו אכל דכתיב ו יושל יצחק את יעקב שמעינ
דשלא מדעתו הלך להכרח מות אחיו דאם לא כן וישל יצחק
למה לי :

ה' שלום
בנופך דריש שלם כפשוטו לשון שלמות כדלעיל
סיונוף' וחדכביב פאס דריש כל מילי נוף
ובניס ומתון ולימוד ועוד כילא יקרא שלם
אז בארבעם שהם עיקרי הללחת האדם ונמנים במדרגות האופר
בדברי החוקרים;
פכא שלם בנופך שכפורה לו חמה כרמא

מ"ת הפסוקי'
זכיתו הנוט'

שָׁלִים קָנוּ

צראשית כו
תלים קכו
שס

בראשית ת"א
משלי ט"ז

שווקים

גדועים לה

סב סווקיס
עפ הצלה עוברת
נזר גזר לין

סוטים
מרהץ

מטהרים

שווקים זה

ותשלך

...

סנהדרין דף ע"ב פ"ב ד"ה חד ע"ש דרודק ג"כ איז רק גזירת הכתוב ולא שייך כפרה דעדיין לא חטא ולא התראה גם י"ל דלכך אמרינן דעכשיו כפר לו וידויו אף דמיטה וקבורה מכפר משום דמעל בכמה חרמים כמבואר בגמרא שם ובידי שמים לא מכפר רק על העבירה שנתחייב עליה העונש כמ"כ דבינו ז"ל בפירוש המשניות בגזיר דף מ"ב ע"א על גזיר שהיה שוטה יין כו' ובזה א"ש מה דפליגי רבינו והראב"ד ז"ל בהל' שבועות פ"ב ה"א א"כ בהך מלקות דשבועות שזא נפטר גם ב"ד של מעלה משום דשם יש עוד עבירה משום שהו"א ש"ש לבטלה דאין עליה חיוב מלקות ע"י תמורה ד' ד' ע"א וסנהדרין ד' נ"ו ע"א ונ"מ למושבט מפי אחרים אף דענה אמן מ"מ לא הו"א ש"ש לבטלה. ובזה א"ש מ"כ רבינו ז"ל בהל' עדות פ"ב ה"ד דבשאר חייבי מלקות אף בלא תשובה רק במלקות לחוד כשר לעדות ובפ"ב מהל' טוען כחז בהל' י' דלר"ך גם תשובה משום דשם קאי על נשבע לשקר ולא סגי במלקות כמ"ש ועי' בגדרים ד' י"ח ע"א ע"ש ברא"ש והא דאמרינן בשבועות ד' ח' ובכ"מ דמיטה ממקדא אף במתו על מתתם שם קאי על שוגג ועי' רש"י מעילה ד' י' ע"ב גבי חטאת שמתו בעליה ובחוספתא דב"ק פ"ב ע"ש:

הלכה ב בכסף ששנה ברה"ש שציר השתלח כו'. וס"ש אבל אם לא כו'. עי' בירוש' שם דמחלק בין עשה לל"ח וזה לפי מה דס"ל דלא תעשה היא מן החמורות ולדידן גם על ל"ח מכפר ועי' תוס' מגילה ד' ה' ע"א ע"ש ומהך דשבועות לק"מ ד"ל דמייירי בחטא לחאבון וס"ל כר"ש הוריות ד' י"א ולא הוה רשע:

פרק ב

הלכה ב ויעיר עליו כו'. עי' פ"ז ד"ז א"כ יכולין לקבל אף א"כ ש' חשש שיחזור ויחטא ועי' שם ד' ל"ג ע"א ישראל מומר בחזרה ג"כ אסור וע"ש ד' כ"ג גבי רקק בה דלא בטלה וילוף שם מקרא דלא הוי ביטול ועי' שם ד' מ"ד ע"ב לפוס שעתא הוא דרחה עלה ע"ש ובאמת שם לר"ך עיון א"כ ר"ל דכיון דלא מבטל רק לפי שעה לא הוי ביטול עי' גדרים ד' ע' ע"א ע"ש או דר"ל דכיון דעשה זה בשעת קפידא לא הוי ביטול ועי' בירושלמי פ"א דסוכה הלכה ו' א"כ בשעת דקדק להכך חשב שלאחר הסוכות יהיה למאכל א"כ מהני אז הכשר ובאמת כ"ל דזה ג"כ ר"ל הא דאמר בירושל' פ"א דעילה נטע שנה ראשונה לסיג ואח"כ למאכל חייב משום דנתערב בו מחשבת חיוב דר"ל דכיון בשעת נטיעה חשב דלאחר שנה ראשונה יהיה למאכל חייב בערלה אף בשנה ראשונה דנתערב בו מחשבת חיוב ובאמת זה תליא בהגירות דבבלי העניות ד' ט"ז ע"א וביירושלמי שם דבבבלי אמר לא עבילה אלא לו עבילה אמר אין לו טהרה דר"ל א"כ לא נטעה כלל או שנטעה וחזר וגמא עי' בגדרים ד' ע"ה ע"ב ועי' בהך דגדה ד' מ"ב ע"ב גבי פולג' ומש"כ בזה בדברי רבינו בהל' תרומות ובהל' פרה והל' מקואות דכל שלא יוכל ליעיר לגמרי לא עלתה לו טבילה ועי' בשבת ד' פ"ו ע"ב מאי דבעי שם א"כ נחיה חורה לטבולי יום או ראוי' ליתנה ולמאי נ"מ אף דר"ל כיון שבשעה שטבלה היה לה חשש שחטא תפלוט שוב לא מהני לה הטבילה גם י"ל דהוי כמו שלא נחבון לטהרה מטעם כמו ש' רבינו ז"ל בהל' אה"ט פ"ט הלכה א' על הך דשבת ד' י"ד ע"א ועי' ב"ב ד' קמ"ב ע"א רפוי מרפוי בדיה ע"ש ועי' בירוש' שבת פ"ב דחיתא שם דא"כ יכולה זבה לטבול בשביעי תליא א"כ נכ"ך כוונה לטבילה ע"ש והטעם א"כ ראיה א"כ תסתור א"כ נמנא לא נחבונה לטהרה מטעם ועי' בהך דזנחות ד' מ"ב ע"ב גבי טעימה פוסלת בתחלת ועי' מש"כ בזה בהל' תפילין ועי' בחגיגה ד' כ"ב ע"א גבי ע"ה דאמר שם דחיישין שזא יטביל כלי בתוך כלי ע"ש וקשה דא"כ א"כ שם דהיכא דשניס טמאים אינו חוץ א"כ בכלי דע"ה דהמיון טמא א"כ ועי' הטבילה אף ע"כ משום דכיון דהכלים אף אחר הטבילה נשאר כרשות ע"ה חזיר טומאתם עליהם לפיכך לא מהני הטבילה אף י"ש לדמות וס' דטומאת ע"ה הוי דרבנן לכן לא מהני להפנימי עי' ב"מ ד' ג"ג ע"א דאורייתא ודרבנן לא מלמד עי' בירוש' סוף פ"ג דברכות י"ש שם לטומאה קלה אלא טומאה חמורה וכו'. וזה. והנה כן לדבר שצריך טהרה או בעי כונה ולדבר שהוא רק להסיר הטומאה א"כ כונה וזה הוא החלוק שבין הזאה לטבילה דהזאה בעי כוונה לטהרה עי' רש"י סוטה ד' ל"ט ע"א ועי' חוס' יומא ד' מ"ב ובמה דפליגי רבינו והראב"ד ז"ל בהל' פרה פ"ו הלכה ז' ע"ש והנה גבי פולגת הוי מחלוקת בגמ' דגדה ד' מ"ג ע"א א"כ רואה הוי וטבילה דסיני לסלק הטומאה ואז לא בעי כוונה וא"כ נוגע הוי וטבילה דסיני חידוש הוא ולטהרה או בעי כוונה וזה הבעיה דגמ' דשבת הל"ל ועי' בכריתות ד' ח' ע"א גבי מחלוקת דר"ע ור"ב' ג' ובהך דרבי הירוש' פ"ב דשבועות גבי יד לטבול מטומאה קלה וגסמכה לו טומאה חמורה כו' א"כ נכנס למקדש חייב וחמאי הא זה רק מעלה בעלמא ונ"ל דש

ע"כ י"ל דמייירי ג"כ כהאי גוונא או דכיון דנ"מ להאלמות שכל אחת חייבת חל עליו ג"כ עי' כריתות דף ט"ו ע"א וירוש' פ"ז דסנהדרין ועי' חולין ד' פ"ב ע"א וסנהדרין ד' כ"א ע"ב ומש"כ בזה בהלכות מא"ס ובהל' שגגות ע"ש:

הלכה יג גרידה ושריפה. ר"ל דהוא שם אחד ורבינו לשיטתו בספר ה"מ ובהל' מא"ס דלא משום כפילת הלאוין ירבה המלקות וכאן נ"מ להתראה איך יתרה:

*** הלכה יד** ובכלל אזהרה. הנה באמת זה כ"ל דזה רק בתחלת המנהג אבל א"כ בלא לעיר ממקומות אחרים ושם לא היה מתחלה כלל יישוב אז לא שייך כלל לא התגוררו כמוהו דב"ב ד' פ"ג ורק בתחלת החיזון שייך זה ולכך בתחלת המנהג א"כ היה זה נוהג אחר ב"ש וזה אחר ב"ה בזה ודאי לא שייך לא התגוררו דכיון דלפי דעתו הדין כך אף לדין זה אין כ"מ דאין לנ"כ"ד הגדול לתקן רק ש"ד זה יעשה כמנהג עיר אחת וזה יעשה כעיר אחרת, ועיין רש"י סוכה ד' מ"ד ע"א ד"ה לדידה ואף דהא זה הוי שני ב"ד בשני מקומות ז"ל דכיון דבאמת בחו"ל ג"כ בקיאי בקביעת דירחא ורק משום מנהג ולומר שלא לדמות זה ע"כ לר"ך פסק דב"ד הגדול עיין יבמות דף ל' ע"ב והוי כב"ד אחד ועיין חולין דף ס"ג ע"א גבי באחרת דשכימי פרס ועוניה:

הלכות תשובה

פרק א

הלכה א וכן בעלי חטאות כו'. עיין ברכות ד' כ"ג ע"א שצריך לידע שמבאי זה על חטא ע"ש, ועיין בזבחים דף מ"ו ע"ב בפירוש הנוסחה שם שזה קאי גם על בעל הקרבן ועיין בכריתות ד' ו' ע"א בפלוגתא דלא יחכפר לי חטאתי ומשמע דהקרבן כשר אף דאינו מכפר, ועי' ירושלמי יומא פ"ח גבי עולה א"כ אמר אי אפשר שתכפר לי אינה מכפרת ע"ש אף באמת כ"ל דחיקף משעת סמיכה על העולה מתכפר לו ובהך א"ש הך דזבחים ד' ז' ע"ב גבי עולה דכיון הוא ע"ש בתוס' ועי' ברכות ד' כ"ו ע"ב דעיקר לאו לכפרה ועי' חוס' שבועות ד' י"ב ע"ב ד"ה לא וערכין ד' כ"א ע"ב בתוס' ד"ה מאי ורש"י שם ד"ה ממשכנין ע"ש ועי' חולין ד' מ"א ע"א דמשמע דיש כפרה בעולה בשחיטה נופה, אף שם ר"ל שלא סוף וגם עכשיו שהחורה חייבה על שגגת כרת חטאת נמלא שיש עליו שני חיובים מהחלב שאלכ בשוגג ומה שחייב קרבן והידיו דסמיכה כמבואר בזימא ד' ל"ו מכפר על העבירה והקרבן על החיוב משא"כ בעולה אף כל זה בזמן שיש קרבן אבל בזמן שאין קרבן אז אעשה מתכפר מיד כענין דאמר בירוש' סוף יומא גבי שציר ובכמה מקומות ועי' חוס' שבועות ד' י"ג ועי' חוס' מגילה ד' ה' ע"א ועי' רש"י סנהדרין ד' מ"ו ע"ב דקבורה אינו מכפר א"כ אינו נולה שתכפר לו ועי' במה דפליגי ר"ז ורבא בשבועות ד' ח' ע"ב גבי להגין עליו מן היסורין ע"ש. והנה בירוש' ס"ל דעולה מכפרת על הרהור ועי' רש"י מנחות ד"ס ע"א דמחבת מכפר ע"ש, והנה מהך דכריתות ד' י"ח מוכח דאין יוה"כ מכפר רק על עבירה גמורה אבל על חלי שיעור לא מכפר, ועיין בזבחים ד' ו' דכ"ז שלא נגמר החטא לא שייך כפרה ועי' חוס' מכות ד' י"א ע"ב גבי מח כה"ג ע"ש ועי' ברש"י גדרים ד' ע"ט ע"א גבי הפרה במקדש שוב אין מועיל שאלה לחכם ועי' שבועות ד' כ"ח ע"א ועי' מנחות ד' מ"ז ע"א ברש"י גבי לא אלים למחשם פדיונו וחוס' כריתות ד' ז' ע"ב גבי דעל וזערו לא מכפר יוה"כ כיון דלא חטאו ע"ש וא"כ ממילא על הרהור ג"כ אין יוה"כ מכפר רק עולה מכפרת ממילא ולכך א"כ אמר אי אפשר שתכפר לי אינו מכפר ועי' חוס' כריתות ד' י"ב ע"א ד"ה או דלמא:

שם וכן כל מהוייבי מיתות ב"ד כו'. עיין סנהדרין ד' מ"ז ע"א משמע דמיטה לבד עם קבורה מכפר וחוס' שם דף ל"ה ע"א ד"ה אין ע"ש אף עיין ברש"י שם דף מ"ב ע"ב ד"ה הולא מבאי בכפרה מהך דעכ"ל והטעם י"ל כמ"כ רש"י מכות דף כ"ג ע"ב דהא דחייבי כריתות שלקו נפטרו זה רק בשלר"ך ליתן להם מלקות ע"ש דין ע"ש וכענין הך דפסוק ד' ק"ו ע"א גבי שבועה קונה דקא ע"כ נהחייב ב"ד ע"ש. והנה מה שנהרג עכ"ל היה רק עפ"י דין המלכות כמ"כ רבינו ז"ל בהל' סנהדרין סוף פ' י"ח ועי' בירושלמי שם וכן הך דהוא אל ויחן דמגדף דהוי הוראת שעה כמבואר בסנהדרין דף פ' ע"ב לא שייך ביה כפרה גמורה וא"ש דברי רש"י ובזה א"ש הך דספרי פ' תלא פסקא ר"ח דמלר"ך מיעוט לכן סורר ומורה דלא להורגו בשבת ולא יליף מהך דכאן דף ל"ה משום דבן סורר ומורה ג"כ לא הוי המיתה גדר דין וכפרה רק גזירת הכתוב וסלקא ד"ה דהוי מקלקל לכך לר"ך קרא אחר. ובזה א"ש מה שהקשו התוס'

צפנת

הלכות תשובה

פענח

ה 5

איסור לא בגדר ממון ואמאי מבוחר בכריתות הגל דאין יוה"כ מכפר וז"ל דבני הקדש גם פחות מפרוטתו היו ממון ע"י כריתות דף ט' ע"ב לאו אורח חרעא כו' ועי' מה דפליגי רש"י וחס' בגיטין ד"ב ע"ב, אך זה רק אם לכתחלה לא הקדש רק פחות משהו פרוטה או לא חל ההקדש מה"ט וכמו שכתב רבינו ז"ל גבי מע"ש כ"ב פ"ה ה"ט ומפרש דזה ר"ל הגמ' דב"מ דנ"ג ע"א דאורייתא ודרבנן לא מלטרפי, וע' מש"כ רבינו ז"ל בפירוש המשניות במעילה ד"ג ע"ב גבי ערבה של הקדש ואך י"ל משום דאין לו להקדש אלא מקומו ושעתו כמבואר בערכין דכ"ד, ועי' בירושלמי פ"ה דתרומות ה"ב דזה רק אם עכ"פ שיה קלט באותו מקום ע"ש, אך זה רק בהקדש עצמו ולא בנידולי הקדש:

פרק ג

*

הלכה ב אדם שעוניתי כו'. ועי' בהשגות ועי' בתוס' ר"ה דפ"ז ע"ב והנה בירושלמי דקדושין סוף פ"א מבוחר כשיטת התוס' דזה רק לעוה"ב, אך בירושלמי פ"א דר"ה אחר שם על אדם שמת בעש"ת כהאי גוונא כדברי רבינו והנה בבבלי שם דפ"ז ע"א נקט לשון מקרה ואומם ר"ל דהוא נשאר קיים עד אחר יוה"כ והקב"ה רואה את הניגוד שלא יעשה תשובה או אינלאו מלתא למפרע וידיין. ועי' בירושלמי ר"ה פ"ג ה' ה' גבי השמעת כספים וסוף פ"ה ו' י"א גבי שער המשתלח ע"ש ועי' בתוס' חגיגה דף ד' ע"א ד"ה לא נלכדה דאם מת לא מקרי עומד לשחרור ועי' בוסה ד"ה ע"ב לא שהמים בודקין אותה וזה ועכשיו כו' ר"ל שא"כ שוב לא תסתמא ועי' בהך דבכורות דכ"ז ע"ב דלמד שם דבכור נאכל לשני ימים וליה אחד מהך דשנה בשנה ע"ש וקשה מאי ראייה דלמא ר"ל אליה הראשונה של ר"ה וא"כ היו שני שנים וז"ל דכיון דאין מקדשין את החודש כליל עדיון לא מקרי שנה הבאה, עי' ברכות דף ל' ע"ב אך הלא מבוחר בירוש' סוף פ"א דר"ה דהלילה קדוש למפרע ובטלם זה היו מחלוקת בגמ' דסנהדרין ד"ב ע"ב בין רבא לר"ג גבי אם בטל העיבור ע"ש וז"ל כך דהא דאמרין שחל למפרע זה רק כשהדבר ישנו בעין אבל אם אינו קודם שחל הדבר לא חל, ועי' פ"ז דפ"ג ע"א גבי אמתן כשקדמה והקריבה, ועי' המורה דכ"ד ע"א בהך דר"ה בר"ש, ועי' חולין דל"ז ע"א גבי נחו דם על הדלעת ובדברי רבינו בפ"י מהלכות טומאת אוכלים ה"ל ג' דפסק דאם נתקנה הדם בין סימן לסמיון אף ספק אף דקיל' יסנה לשמייה מחללה ועד סוף וז"ל משום דכיון דהדם אינו בעין לא חל טהרה למפרע, ועי' שם דף ע' ע"א ודק"מ ע"ב גבי שחט מיעוט ס מניס והחזירם לין וע"ש דף מ' ע"ב ועי' בכורות דל"ט ע"א גבי בעיא דפנחס ע"ש בדברי רבינו מה שכתבתי שם ובהו א"ש הך דיתביס ד"ב ע"א בתוס' ד"ה יוס דליל שמיני היו לענין הקרבה מחוסר זמן ואף דלענין הקדש לילה אין מחוסר זמן כמבואר שם זה רק כשהדבר נשאר עד למחר או חל הדבר למ רע כמש"כ ולא כשקרב כלילה, וכונת הראב"ד כאן כעין שכתב התוס' בילה דכ"ב ע"א ד"ה המסתפק דהוי כיבוי חיקף כשנטל ממנו מעט שמן ע"ש ה"ג כשנטל ממנו מעט שנים נקרא מיתה מיד וזה ר"ל בהך דיבמות דף כ' ע"א:

הלכה ד וספני ענין זה כו'. ואפשר משום הך דיש בירוש' כוף פאה דאומם סבין דלא הוה נטלים רק בהנך ימים ע"ש:

הלכה ה בר"א ביחיד כו'. עיין סוטה דף כ"א ע"ש:

הלכה ו ואלו כו'. עיין בירושלמי פ"א דפיהא:

שם והשושך ערלתו כו'. עי' שבוטות ד"ג ע"א וביבמות דף ע"ב ע"א ועי' כמה שכתב רבינו ז"ל לקמן בפ"ג מהל' מילה ה"ח ולא ס"ל כהתוס' רק אף דערל לא מקרי מ"מ המלוה מבטל ממנו, ועי' במכילתא פ' בא גבי פסח במשך דאינו מעבד לאכול בפסח ע"ש ואף אם אח"כ מל עצמו עוד הפעם לא חיקן הדבר כעין הך דאמרין ב"מ דכ"ו ע"ב מחנה בעלמא הוא דיהיב ליה ע"ש, ועיין בכורות ד"ג ע"ב בהך דרב מרי בר רחל ע"ש:

הלכה ז וכן האומר כו'. עי' במורה נבוכים ח"ב פכ"ה:

הלכה ח כנון שהורוק כו'. עי' הוריות דף י"א, ועי' בכסף משנה כאן ועי' כמה שכתב רבינו ז"ל בהל' רולא פ"ד הלכה י' דהוי מין פ"ש וס' בסוף פ"ג ע"ש והנה רק ג"מ לגבי ס"ת דשל מין ישקף ורבינו ז"ל לא ס"ל דמשום דסתחא לפ"מ כמבואר לפיל בהל' יסודי החורה רק שלא ישתיר זכר ממנו, ועי' בתוס' פ"ז דכ"ז ד"ה סמי ודכ"ז ע"א דר"ה וי. משמע דסבירא ליה דשל מומר להכשיר לא ישקף ע"ש, ועי' גיטין דמ"ז ע"א ובהלכות גדולות ה"ל יין נסך מבוחר דס"ל דלמ"ד דשומר להכשיר לא הוי מין ס"ל דאף מחזירין אבידתו ע"ש, ועי' מה שכתב רבינו ז"ל

מיירי שטבל מיד קודם ז' ימים רק משום דמבואר בירושלמי פ"ז דניזיר דעל דברים שאין הניזיר מגלה עליהם אם טבל ונכנס למקדש פטור ה"ך שדיין עמא הוא מחמת גזירת הכתוב וטבל במים ויעהר לזו הטבילה בעי' כוונה וכן כ"ל בהך דמגילה ד' ח' ע"ב גבי זב לענין לטמא בלי חרס למפרע שם ג"כ הך טבילה בעי' כוונה ואכמ"ל. נחמא כן. דלמבטל החטא לא בעי' כוונה, ולתקן החטא בעי' כוונה, ואך יש כ"מ להיפך, דהנה כבד הארכתיו בזה בכ"מ דיש ב' גדרים בשטירות אחד נקרא שיעור המלטרף, ואחד נקרא שיעור הענמיי, עי' מש"כ בפ"א מהל' שקלים ועי' תוס' יומא ד' פ"א ע"א, ועיין בירוש' פ"א דפיהא ובכ"מ בזה, וכן דכל שיעור המלטרף פחות מזה נמי שמו עליו רק שצריך ללרף וזה בטלם המחלוקת דר"י ור"ל גבי חלי שיעור אם אסור מה"ט דריש לקיש ס"ל דהשיעור הוא עולם ופחות מזה לאו כלום הוא ור"י ס"ל דהוא מלטרף ופחות מזה ג"כ שמו עליו ועי' ב"ק ד' ק"י ע"א גבי גזל הגר ע"ש והעיקר הוא כך דהדבר שכל ידו נעשית פעולה שפיר מלטרף וכל דבר שהוא להעביר איזה דבר פחות מזה אינו כלום עי' גדרים דף ס"ה ע"א וזבחים ד' ק"י ועי' בתוס' נדה ס"ב ע"א ד"ה העביר עליו דכ"ז דלא נגמר הדבר אינו ניכר כלל ע"ש נחמא כך דטבילה דלסלק מטומאה לא מהני טבילה מחלן ולא מהני לירופין דפחות משיעור לאו כלום הוא עי' תוס' פ' שמיני ועי' רש"י קידושין ד' כ"ה ע"א גבי לשון ע"ש מושא"כ גבי הוזהר דהוא טהרה שפיר מלטרפין להזאות עי' זבחים ד' פ' ע"א ר"ל ז"ג וזה ע"ש ועי' שבוטות ד' ה' ע"א מה דאמר שם דכל היכא דכתיב ונעלם מכלל דהוה ליה ידיעה והא חורה דכתיב כו' מכלל דאיכא וכו' ועי' ר"ה ד' כ"א ע"ב דמשה רבינו לא חסר יק' א' מנ' ועי' שבוטות ד' י"ט גבי ידיעה במקלט שמה ידיעה וע"כ ז"ל דחורה הוי שיעור טעמיות ואם חסר לא הוי ידיעה כלל ועי' בירושלמי גיטין סוף פ"ו מה דפליגי ר' עס רבי ישמעאל בר"י אם הוי גדר אחר רק זה גדול מזה או אינו בגדרו כלל ע"ש ועי' בחגיגה ד' ט' ע"ב, אך תשובה ע"י יסורין אף דהוא גרוע מכולם מ"מ יש בו מעלה דאף דבר שבעלם אין זה חורה עי' בירוש' ע"ז פ"ד גבי בר קפרא שהכה לעכו"ם לבטלה ברוק אף דרקק עליה לא מהני מ"מ כיון שהוא אינו עושה זה מדעתו רק מודעתו של המכה אותו מהני ולא שייך כאן עכו"ם מדעתיה דנפשיה עביר. ובהו א"ש הך דב"ב ד' מ"ח גבי תלויה וזבין כהני שכופין אותם לגרש ע"ש בדברי רבינו בהל' גירושין ועי' יומא ד' פ"ה מה דאמר ר"ע דיש ב' טהרות א' מקוה ובה' הוזהר ע"ש זה הוה הכוונה דיש ג"מ בין ג' תשובות, א' מאהבה הוה כמו חסם עוקר, ובה' מיראה דהיא כמו מכה ורפואה אף הרפואה קודם המכה וחילין ובטלן כמו הך דגדרים דע"ה ותוס' ניזיר ד' כ"ב ע"א ור' ל"א ע"ב ע"ש, והג' ע"י יסורין דזה הוי מכלן ולהבא עי' תוס' בכורות דף ל"ח ע"ב דיש ב' מיני רפואות א' מכלן ולהבא כמו הך דכחכות דף ע"ד ע"ב ע"א למפרע ע"ש: **ד"ג** וצ"ד לפרש. עי' תוס' גיטין ד' ל"ה ע"ב וסוטה ל"ב ע"ב דע"ז חמיר וחולין ד' מ"א ע"ב ברש"י ובאמת אין הפירוש בירושלמי דגדרים כמש"כ התוס' בגיטין שם רק ט"ס שם ונחלק זה קאי על הך מחלוקת שם אם לר"ך לפרט את הגדר ועיין בהך דכריתות ד' ח' ע"א ע"ש בהך דר"ע ורבי"ג:

הלכה ה ועוות פנים היא. עיין ברכות דף ל"ד ע"ב וסוטה דף ז' ע"ב ע"ש:

הלכה ט אין ההשבה כו' כנון סי כו'. עי' כריתות ד"ח ע"ב דעל מעילת הקדש אין יוה"כ מכפר דהוי ג"כ גדר ממון וע"ש דכ"ז ע"א גבי חייבי חטאות כו' והוי ממנו ועי' בילה דל"ה דדבר שהאיסור בא מכת ממון לא מכת מהני ביטול וזה ר"ל התוס' במעילה דכ"א ע"ב ד"ה פרוטה ועי' בר"ש פ"ה דשביעית משנה ג' גבי לוף ע"ש, ועי' חולין דקל"ט ע"א, אך זה תלוי אם האיסור והממון תלויים זה בזה וזה ר"ל הך דב"מ דכ"ז ע"א הך דוה"רד לעשות לו דמים דכ"ז רכיון שחילל את ההקדש בפרוטתו דפקע האיסור עבור הממון דהקדש יכול ליתן אף קרקע וכיוצא בזה דלענין ממנות נפקע גם ע"י קרקע עי' בתרומות פ"ו משנה ה' מחלוקת דר"מ ורבנן ע"ש ברמב"ם ור"ש, וזה ר"ל בגמ' דברכות דמ"ז ע"ב שחיללו ע"ב קרקע ולא פדאו בכסף דזה מיותר אך ר"ל דאז די אף בכסף כל דהו בפרוטתו ועי' בירושלמי פ"א דכחכות בפלוגתא דר"י ור"ל שם אף חייב קרבן מעילה אם פדה שוה מנה בפרוטתו דהרי הוליא מיד הקדש, ועי' פסחים דל"ב ע"א דאם שמע דאם לר"ך לשלם עבור ממון ויש גם איסור תרומה לר"ך לשלם כדיון תשלומי תרומה, ועי' ב"ב דפ"ח ע"ב גבי גזל גבוה וס' דע"ס ע"ב גבי דיון דין הריוס מהקדש ובי"מ דל"ט ע"ב, אך אם נהנה מן ההקדש פחות משהו פרוטה אף דאיתרבו להיטבון כמבואר בב"מ דכ"ו ועי' בירושלמי פ"ב דפסחים מ"מ השבה לא הויא רק בגדר